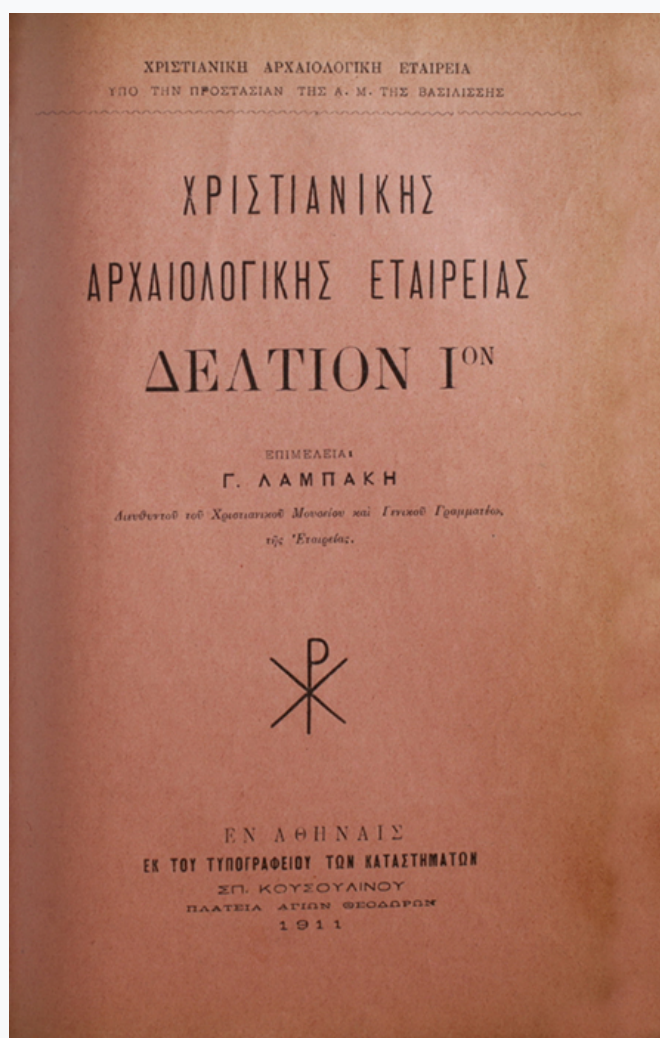

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 10 (1911)

Δελτίον ΧΑΕ 10 (1911), Περίοδος Α'

Περιηγήσεις

(ΧΑΕ) ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

doi: [10.12681/dchae.1660](https://doi.org/10.12681/dchae.1660)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ (ΧΑΕ). (2013). Περιηγήσεις. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 10, 3–52. <https://doi.org/10.12681/dchae.1660>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Περιηγήσεις

Δελτίον ΧΑΕ 10 (1911), Περίοδος Α' • Σελ. 3-52

ΑΘΗΝΑ 1911

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ

Τῇ 28 Αὐγούστου 1902 περὶ βαθεῖαν νύκτα ἀφίχθημεν εἰς Διδυμοτεῖχον (Δίδυμον-τεῖχος) (Φωτ. 3436). Οὐδέποτε θέλομεν λησμονήσῃ τὴν νυκτὸς περιπλάνησιν ἡμῶν, ἀνὰ τὰς λαβυρινθώδεις καὶ σκοτεινὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ζητοῦντες κατάλυμα, τοῦ σοφοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας συγγραφέως Πανιερ. Μητροπολίτου π. Φιλαρέτου ἀποδημοῦντος.

Χρυσιαρὸς νυκτοφύλαξ περιπολῶν, καὶ θεωρήσας ἡμᾶς ὡς ὑποπτον, εἰς ποι-
κίλας ἐρωτήσεις καὶ ἐξετάσεις ἡμᾶς ὑπέβαλεν ⁽¹⁾.

Εὐθὺς δὲ τὴν πρωτὰν ἐπεδόθημεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν μνημείων τῆς χρι-
στιανικῆς ἀρχαιότητος, εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ναῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν
ἐναπομεινάντων τειχῶν τοῦ φρουρίου. Καὶ δὴ.

336 ⁽²⁾. — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως.

«Ὁ τῆς Μητροπόλεως Διδυμοτεῖχου πάνσεπτος οὗτος καὶ θεῖος ναὸς τοῦ ἐν
Ἀγίοις | Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου ἀνεκαίνισθη προστασίᾳ μὲν τοῦ ᾧδε ἀρχιε-
ρατεύοντος | Πανιερ. Κυρίου Καλλινίκου τοῦ Κρητὸς συνδρομῇ δὲ καὶ δαπάνῃ
τῶν ἐν τῇ πόλει | ταύτῃ οἰκούντων χριστιανῶν, ὃν σὺ Κύριε στερέωσον τὰ
δὲ | τῶν συνδρομητῶν ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς κατὰγραψόν, ἐν ἔτει σωτηρίῳ
1854 Μαΐου Β. . Ζ(ήση)».

337. — Ἐπὶ τοῦ αἰετώματος τῆς Δυτικῆς προσόψεως ἐν κύκλῳ

«1854 Μαΐου 2 Ἀρχὴ τῇ Ἐκκλησίᾳ. | Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ : Κάλφα Μεχαήλ
προσκυνητοῦ».

⁽¹⁾ Δὲν θὰ λησμονήσωμεν ποτε ὅτι ἔδικαίον τὰς καθ' ἡμῶν ὑποψίας αὐτοῦ λέγων : «ἀφοῦ
Παπᾶς δὲν εἶσαι, Ἰατροὺς δὲν εἶσαι, Μαιμῆ δὲν εἶσαι, τί θέλεις νύκτα νὰ γυρίξῃς εἰς τοὺς δρό-
μους καὶ μάλιστα χωρὶς φανάρι» ; Εὐτυχῶς ἡ ἡμέρα διέλυνε τὰς ἀπορίας αὐτοῦ. Ἀναχωροῦ-
ντες δὲ ἐκ Διδυμοτεῖχου ἐπιμῶνως ἐζητήσαμεν τὸν ἀπλοϊκὸν φύλακα καὶ ἐφιλοδώρησαμεν, διὰ τὴν
μετ' αὐτοτηρότητος ἐπιτέλειον τοῦ καθήκοντός του.

⁽²⁾ Συνέχεια τοῦ αἰξοντος ἀριθμοῦ τῶν ἐπιγραφῶν ἀπὸ τοῦ Δελτίου Η' σ. 41.

338.—“Οπισθεν τοῦ μίαικος

ZHCO | 1834 | TH 2 MA | 18

339.—“Εν τῇ ἀβλῇ ἐπὶ ἐπιτυμβίον λίθον

Δ8Λ8C T8 | ΘΑΝ ΤΩ ΕΚ

340.—“Επὶ τοῦ εἰκονοστασίου ὑπὸ τὴν εἰκόνα

IC. XC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

“ἱστορήθη ἡ παροῦσα εἰκὼν διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν εὐλογημένων
Ισαφίων ραπτάδων καὶ τζελέπιδων (χασάπηδων) 1858 Χρ (Χεῖρ) ΝΚΑ (Νικολάου
αδρωολίτου) (Ἀδριανουπολίτου)

341.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα ΜΗΡ Θ8 Η ΕΛΕΘΣΑ

“ + ἱστορήθη ἡ παροῦσα εἰκὼν διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου
Ισαφίου τῶν Κουιματζιδων (χρυσόφων) 1858 Χεῖρ Νικολάου ἀνδρ..”

342.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

“ + ἱστορήθη ἡ παροῦσα εἰκὼν διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν εὐλογημένων
Ισαφίων τζελέπιδων καὶ ραπτάδων 1858 Χεῖρ Νικ. Ἀνδρ..”

343.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀγίας Τριάδος

“ + ἱστορήθη ἡ παροῦσα εἰκὼν διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ εὐλογημένου
Ισαφίου τῶν ἀμπατζιδων ἐν ἔτει 1858 Χεῖρ Νικ. Ἀνδρ..”

344.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τῶν δώδεκα Ἀποστόλων

“Δέχσις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου”

Β'.—Ναὸς τοῦ Χριστοῦ.

345.—“Εν τῷ ναῷ τοῦτῳ ὑπέρθυρον :

“ + Ἀρχιερατεύοντας τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου τοῦ Ἀγίου Διδυμο-
τείχου Κυρίου Βησαρίωνος | ἀνεκαινίσθη ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ Θεὸς ναὸς ὁ
ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ | σεμνυνόμενος διὰ
συνδρομῆς καὶ δαπάνης τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν ὧν Κύριε | στερῶσον τὰ δὲ
ὀνόματα τῶν συνδρομητῶν ἐν βίβλῳ ζώντων κατὰγραφον ἐν ἔτει 1846 Μαΐου 2”

346.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Σωτῆρος

“ Ἡ παροῦσα εἰκὼν ἱστορήθη δι' ἐξόδων τῶν Κυρίων Γεωργίου Κωνσταντι-
νίδου Ἀποστόλου Τριανταφυλίδου καὶ Δημητρίου ἐν ἔτει 1848 Χεῖρ Πανα-
γιώτου”.

347.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ

“ + Σκέπε στρατάρχα φύλαττε, θερμῶς σου δεομένους σφάκτας κασπαξ
λύλότρωσαι ἡμᾶς ἀπολούμενους 1834 Χεῖρ Στεφάνου Ἀδρ..”

348.—“Υπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

“ + Ἡ παροῦσα εἰκὼν ἱστορήθη διὰ συνδρομῆς δαπάνης τῶν ρουφετίου τῶν
γεμενετζιδων 1835 Ἰουλ. α'”

349. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος

« Τὸ συνδρακὸν συνάφειον τρεῖς ὧ Παναγία τῶν Ἀμπατζίδων φύλαττε τῇ σκέπῃ σου τῇ θείᾳ τῷ 1817 Χεῖρ Παναγιώτου Αἰνίου »

350. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος

« Τριμυθοῦντος | ἱεράρχη καὶ θαύμ | ατουργέ Σπυρίδων | ἀπὸ πάσης βλάβης | ρῦσαι τοὺς τὸ ρουφέτι φου | τσιτζήδων | 1819 χεῖρ ΠΝΓ (Παναγιώτου) τοῦ ἐξ ἁγιάσματος »

351. — Ἐν τῇ γυναικωνίτιδι ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν

« Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τῶν τιμιωτάτων μαῦστόρων μπκαλίδων τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως διδυμοτεῖχου αψμβ Ἰαν. κη' »

Γ'. — Ναὸς τῆς Παναγίας.

352. — Ἐπὶ τῆς δυτικῆς προσόψεως ἐπὶ λίθου

« Ἐκενουργήθη | τοῦτος ὁ ἱερός ναὸς τῆς ὑπερχί | ας Δεσποίνης ἡμῶν Θεο-τόκου | ἐν ἔτει αὐτῷ Μαρτίου σ' 1806 ».

353. — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

« Ἀνηγέρθη ἐκ βόθρων ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου διὰ συν |δρομῆς καὶ δαπάνης τῶν ἐνοριτῶν αὐτοῦ ἀρχιερα-τεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Βησσαρίωνος 1815 Μαΐου 1. »

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοσιασίου

IC XC O ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

354. — Ὑπὸ ταύτην

« Ἱστορήθη ἡ εἰκὼν αὕτη σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν μπαγιαζήδων. ἔτος 1811. χεῖρ Νικολάου Ἀνδρ. »

ΜΗΡ ΘΣ Η ΕΛΕΘΣΑ

355. — Ὑπὸ ταύτην

« + τὸν Χατζῆ-Νικολάον σὺν τῇ συζύγῳ ἅμα τέκνοις δέσποινα ἀβλαβεῖς φρού-ρει ἐκ πάσης βλάβης τῇ ἱερᾷ Σου σκέπῃ 1811 χεῖρ Νικολ. Ἀνδρ. »

356. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου

« Ἱστορίσθη ἡ εἰκὼν αὕτη σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν γουναράδων. ἔτει 1811. χεῖρ Νικολάου Ἀνδρ. »

357. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

« + Ἱστορίσθη ἡ εἰκὼν αὕτη σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν γεμενετζίδων 1811 χεῖρ Νικ. »

358. — Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος

« + Ἱστορίσθη ἡ εἰκὼν αὕτη σπουδῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ἀμπατζήδων 1811 χεῖρ Ν< (Νικολάου) »

359.—'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῶν Τριῶν 'Ιεραρχῶν

« + 'Ιστορίσθη ἡ εἰκὼν αὕτη συνδρομῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν μπακάληδων καὶ σιμησιδῶν 1844 »

360.—'Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ δικαίου 'Ιωσήφ

« Αὕτη ἡ ἀγία εἰκὼν ἐξωγραφήθη διὰ τῶν ἐξ ὧν τοῦ φιλ. ρουφετίου τῶν Δουλεγγέριδων. οἱ καὶ ἀφιε | ροῦντες αὐτὴν προσφωνοῦσιν οὕτως : "Ὁλβιε Μνήστορ μητροπαρθένου κορῆς ὁμοτέχνων σοι τεκτόνων ἱκετῶν σου | θεμελίους στήριξον εὐσεβῶν οἰκῶν πατρὶς εὐπρωσδέκτοις παρὰ Θεοῦ ἱκεσίαις" ἐν ἔτει 1845 χεῖρ Νικ. Ἀνδρ. »

361.—'Επὶ χρυσοκεντήγιου ἐπιταφίου

« + 'Εσχιδιάσθη ὁ παρὼν διὰ χειρὸς Δημητρίου εἰκονογράφου ἐκ ΖΓωΡᾶς (Ζαγορᾶς) καὶ ἐκηντεῖθι διὰ χειρὸς καὶ ἐξ ὧν | δου τῆς Ζωΐτσας Μπραχνοῦδης σὺν τῇ θυγατρὶ αὐτῆς Λενίτζα τοῦ ποτε Ἀναστασίου καὶ Ἀναστασίας + ἔτι 1807 σὺν τοῦ 'Ιοῦ αὐτῆς Χριστοδοῦλου »

362.—'Επὶ ξυλίνου ἐπιγονατίου, ἀφ' ἐνὸς μὲν, ὑπὸ τὸν "Ἁγίον ('Αθανάσιον)

« ΑΩΚΕ (1825).

'Αφ' ἑτέρου δὲ, ὑπὸ τὸν "Ἁγίον Βασίλειον

« τὸ παρὼν ἐπιγονάτιον ὑπάρ | χει τοῦ οἰκονόμου καὶ ἐν | ἱερεῦσι παπᾶ Κῦρ | Ἀθανασίου μαρτίου 8 ».

Δ'.—**Ναὸς Ἀγίας Αἰκατερίνης.** Μικρὸς ἡρειπωμένος ναῖσκος **Θ'.**—**Ι'.** αἰῶνος ἔργον καλῆς μᾶλλον ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης, γέρον ἀνιδωτὰ κεραμοπλαστικὰ κοσμήματα (Φωτ. 3435). (Εἰκὼν 1.)

Ε'.—**Φρουρίον** (Φωτ. ἀποι. 3436).

363.—'Εν τῷ πύργῳ τοῦ φρουρίου, ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς, διεσώθη πολύτιμος τῶν πρώτων αἰώνων λιθίνη πλάξ, ἐφ' ἧς εἴρηται τὸ ἱερὸν μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ συμπλεγμένον μετὰ τῶν γραμμάτων Χ. καὶ Ρ. ἐπὶ Στανροῦ, γέροντος τὸν Αἰγυπτιακὸν τύπον τοῦ Τιμίου Στανροῦ (Signum Tau. προβλ. 'Ιεζ. Θ'. 4. 6.) καὶ περὶ οὗ προβλ. Λαμπάκη ἀγιογραφίαν σ. 7 σχῆμα 5. καὶ σημ. 3) (Φωτ. 3437). (Εἰκ. 2. 3.)

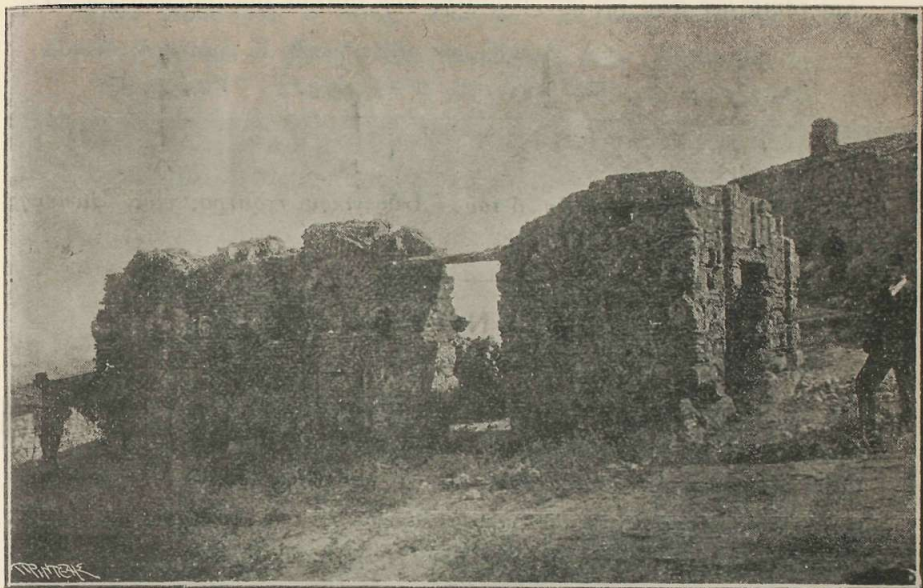
364.—'Επὶ θυρίδος

Ρ :
Π Μ

365.—'Επὶ μεγάλῳ ὑψηλοῦ τείχους τοῦ φρουρίου

ΚΟΜΝ | ΗΝΟC (¹)

(¹) Καθ' ἃ λέγουσιν οἱ κάτοικοι, ἄνωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἄλλοτε ἀνεγνώσκετο « Ἀ-
λέξιος » (1081—1118)

(Εἰκ. 1). Ἐρείπια τοῦ ἐν Διδυμοτείκῳ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

(Εἰκ. 2). Πύλος τοῦ ὀρόνου τοῦ
Διδυμοτείχου. ἐφ' οὗ μονόγραμμα.

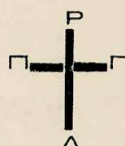
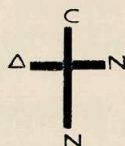
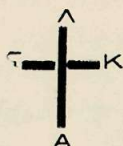
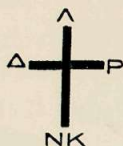

= I X P ἐπὶ T

(Εἰκ. 3).

Γ'. — Ἰδιωτικὸν οἶ-
κον. 366. Παρὰ τῇ οί-
κῳ τοῦ Ἱερέως Παπᾶ Εὐαγ-
γέλιον, πρὸς τὰ ἄνω, πλησίον
τοῦ ναοῦ Μητροπόλεως, ἐπὶ
μαρμάρου ἐντοιχισμένον ἐπὶ
ξηρᾷ βρύσεως, ἀνέγνωμεν
τὰ κατωτέρω ἱβ'—ιγ' αἰῶνος
μορογράμματα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἱστορικωτάτης τῶν πόλεων τοῦ Διδυμοτείχου, ἐν ᾧ

τῇ 18 Ἰουνίου 1322 ἐγεννήθη ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου νεώτερος υἱὸς Ἰωάννης Ε΄, ὁ Παλαιολόγος (1341—1344).

ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τῇ 29 Αὐγούστου μετέβημεν εἰς Ἀδριανούπολιν, παρ' ἧ συνεκροτίθη ἡ διάσημος μάχη τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου κατὰ τοῦ Αἰκινίου (323 μ. Χ.)

Ἐν Ἀδριανουπόλει πολλὰ ἔχει τις νὰ σπονδάσῃ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ οἴκῳ, ἐν τοῖς Ἀρχείοις, ἐν τῷ Σκενοφυλακείῳ, ἐν τοῖς Διπτύχοις καὶ εἰς τοὺς πίνακας τοὺς ἀνηρτημένους ἀνωθεν τῶν Ἡγεμονικῶν θρόνων.

Εὐχῆς δ' ἔργον ἂν τις τῶν ἐκεῖ λογίων συνέγραφε μονογραφίαν τῶν περισωθέντων μνημείων, καὶ ἰδίᾳ τῶν μαρμάρων τῶν ἀποκομιζομένων ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Μητροπόλεως ἐκ τῶν κατεδαφιζομένων ἐκάστοτε Βυζ. Φρουρίων καὶ ἐτέρων παλαιῶν οἰκῶν. (πρβλ. καὶ κάλυμμα κεφαλῆς τῶν ψαλιῶν. Χρῖστ. Μονσείου ἀριθμ. 3310)

Α'. — Μητροπολιτικὸς οἶκος.

367. Ἐν αὐτῷ ἀνέγνωμεν

+ Δωρόθεος Πρώτος λαμπρῶς ἐκ Χίου | ἱεράρχης τε σοφὸς Κλεινῆς Αἰλίας (¹) | συνδραμόντων τῶν ταύτης οἰκητόρων | τῶν δε εὐτολμοῖς ἐνεόχμως δόμον τῶν γ' αἰωνίων ἀφθίτων εἰν κάλος »

Β'. — Μητροπολιτικὸς ναός. (Φωτ. ἀποτ. 3438—3447) λόγον ἄξιον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ μεγαλοπρέπειαν καὶ τὴν πλουσίαν ξυλογλυπτικὴν διακόσμησιν τοῦ εἰκονοστασίου, τοῦ Δεσποτικοῦ, τοῦ ἁμβωνος τοῦ προσκυνηταρίου καὶ τῶν ὀστρακογεγραμμένων ἀναλογίων.

Ἀπέναντι δὲ τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Θρόνου εὗρηται κεκοσμημένα τὰ στασίδια τῶν Χριστιανῶν ἡγεμόνων.

Ἐν δὲ τῷ νάρθηκι παρίστανται αἱ Ἐπὶ Οἰκουμενικαῖς Σύνοδοι κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τῶν Ζωγράφων. (Φωτ. ἀποτ. 3441—3447).

Ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ εἰκονίζεται πληθὺς ἁγίων ἐκ τῶν μνηαίων τῆς Ἐκκλησίας, οἷον ὁ Ἅγιος Ἰλαρίων, ὁ Ἅγιος Ἀιταλός, ἡ Ἁγία Ζηναῖς, ὁ

(¹) Οὕτως ὀνομάσθη ἡ Ἀδριανούπολις ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ. (πρβλ. Μελετ. Γεωγραφ. σ. 439)

"Αγιος Νικανδρος, ὁ "Αγιος Θεόδωρος Κυρίνης, Θεόδοτος, Λαμπιάδος, Δουκία, Κυριακή, οἱ Ἐπὶ παῖδες καίμώμενοι, κλπ. (Εἰκὼν 4.)

(Εἰκ. 4). 'Αγιογραφίαι ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀδριανουπόλεως.

368.—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

« Τὸ στένωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων στένωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν ἣν ἐκτίσω τῷ τιμῇ σου αἵματι ἀφκη ἀνεκαινίσθη ἐν ἔτει 1835 Ἰουλίου ι' . »

369.—Ἐπὶ τοῦ νάρθηκος

« Ἐνθάδε κεῖται ὁ πρῶτος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἀρχιεπίσκοπος 1851 Νοεμβρίου 56 »

370.—ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῶν εισοδίων τῆς Θεοτόκου

+ Ὡ παντάνασσα καὶ πανύμνητε κόρη ἡ ἐν ναῷ Κυρίῳ προσενηχθεῖσα μαρτυρῶ τὴν σὴν ἰκέτιν καὶ δοῦλην πιστὴν ἧς περ ἀναλώμασι καθιστορῇ | θῆ ἡ σεπτὴ σου αὐτὴ καὶ ἱερὰ εἰκὼν καλῶς ἐκπεράνασαν τὴν δε τὴν ληξὶν καταξιώσον μητρικαῖς σου πρεσβείαις τῆς ἐν | οὐρανοῖς ἐπιτυχεῖν εισόδου καὶ τῆς ἐκεῖσε ζωῆς τῆς ἀκηράτου· ἐν ἔτει 1809 ἐν μηνὶ Αὐγούστου διὰ χειρὸς Στεφάνου Ἀνδριανουπόλιτου »

371.—ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου

« ἀφιερῶθη ζωγραφηθεῖσα ἡ παροῦ | σα πάνσεπτος εἰκὼν δι' ἐξόδων τοῦ | εὐλογημένου ρουφετίου τῶν ποζαζίδων (¹) ἐν ἔτει ΑΩΚΕ (1823) ἔγραψε Ν.κ.λ.α Ἀνδρ. »

372.—Ἐπὶ χρυσοργέρον ἁγιογραφίον, λόγον ἀξίον διὰ τὰς ἀδελφῶν
Βυζ. τύπον ἀγιογραφικὰς συνθέσεις, παριστάσας διαφόρους ἐποικίας τῆς ἐκκλη-
σίας, οἷαι ὁ Εὐαγγελισμὸς, ἡ Γέννησις, ἡ Ὑπαπαντή, ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ
Κοίμησις τῆς Θεοτόκου κλπ. (Φωτ. ἀπ τ. 3419). (Εἰκὼν 5)

(Εἰκ. 5). Ἀρτοφῶριον χρυσοργέρον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ
Ἀνδριανουπόλεως.

† ΗΛΘΕΘΕΟΛΟΓΟΣ | ΛΕΙΨΑΣ ΠΑΤΡΟΣ | ΟΥ ΠΟΤΕ ΚΟΛ-
ΠΗΣ | † ΚΑΙ ΒΡΟΤΕΗΣΜΕ ΦΕ | ΡΕΙΝ ΦΥΤΛΗΣΚΑΛΙ | ΠΕΝΤΥ-
ΠΩΝ ΑΙΔ | † ΠΑΝ ΓΕΝΟΣ ΕΚ | ΘΑΝΑΤΟΥ ΛΥΣΩΝ ΓΕ | ΝΟΣ
ΜΕΡΟΠΩΝ |

(¹) Οἱ ποταμίαι οἱ τοὶ κατασκευάζοντι ποτὶν τι ἐκ κεχρῶν.

ἐπὶ τῆς βράσεως δὲ

† ΚΑΙΝΕΩΦΥΤΟΝ ΕΣ | ΑΓΙΓΕΛΙΚΗΝ, ΛΟΓΕ | ΑΦΕΙΤΕ. ΑΞΟΝ,
| † ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΝ. | ΣΕΙΟ ΧΟΡΟΤΑΣΙΗΝ | ΕΝ ΕΤΕΙ
ΑΠΟΧΥ 1699 »

373.—'Επὶ χροσοκεντήτον ἐπιταγίον

« + 'Ο παρόν ἐ | πιτάφιος γέγονε δι' ἐξόδου τοῦ ταπεινοῦ Μητροπολίτου
'Αδριανουπόλεως 'Ανθίμου καὶ ἀφιερώθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμκακάρισου τῆς
ἐπονομαζομένης | Βλαχέρνας ἐν ἔτει ἤρις (7116=1608) ἐν μηνί μαῖω ἐνδ. Γ
+ Μεγαλύνομέν σε 'Ι[ησο]ῦ βασιλεῦ »

»Οποθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος ἐσπονδάσαμεν τὰ λείψανα μαρμαρίνον ἐπισκο-
πικοῦ θρόνου δ'.—ε'. αἰῶνος.

'Εν τῷ σκευοφυλακείῳ τοῦ Ναοῦ ἐμελετήσαμεν πολλὰ λόγου ἄξια ἀντικεί-
μενα, ὧν προεξάσχει ἐκ μεμβράνης χειρόγραφον Εὐαγγέλιον, 'Αρχιερατικαὶ
Μίτραι καὶ πολῦτοι Ποιμαντικαὶ Ράβδοι.

374.—'Επὶ ράβδον ποιμαντικῆς.

+ Ράβδος 'Αδριανουπόλεως Νεοφύτου ἱερά |

+ 'Η τῶν μὲν ὅμματα θέλγει τοὺς δ' ὀπνῶντας ἐγείρει.

375.—'Επὶ μαρμαρίνης πλακὸς

Κ Μ Τ (Πιθχνῶς Κ(οι)μ(η)τ(ήριον)

376.—'Ετέρα ἐπιγραφὴ δυσανάγνωστος, ἐξ ἧς προχείρως ἐσημειώσαμεν

ΔΕΣΚΥΜΗ	ССЛА : С
ΔΟΥΛΟΣ ΤΟΝ	Ε)СΤΙΝ
ΘΩ ΑΘΑΧ ΛΗΟСКЕР	НСА
ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ	Т8 СΘ
ΠΑΝΑΓΗΑΣ Θ	М8 Θ8
ΕΩΤΟΚΥΜΗ	ΑΡΟСЕТ
... ΥΟ . . ΛΙΟΥ Η	

377.—'Ετέρα ἐπιγραφὴ ὡσαύτως δυσανάγνωστος

ΕΝΘΑΔΕ ΚΑΤΑΚΕΙ[ΤΑΙ]
ΠΚΟΜΕΝΤΟΛΟСОТΗΣ
М]ΑΚΑΡΙАС ΜΗΗΜΗΣ ΓΕΝΑ
ΜΕ]ΝΟС ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗ
СΙ]ΑΣ ΥΙΟС ΚΟСМА ΠΡΕ
/ BS
ΠΑΠΥ N8M
NO]ΕΜВΡΙ

В'.—Ναὸς 'Αγίου 'Ιωάννου Θεολόγου.

Λόγον ἄξιον ἀρχαῖον ἐν σχήματι Στανροῦ ὠκοδομημένον ραῖδιον.

378.—Ἐπὶ μαρμαρίνης πηγῆς ἀγιάδοματος.

Βουλτζο | 1802

379.—Ἐπὶ τῆς πλακῶς τῆς ἀγίας Τραπέζης

ΝΗΚΒΛΑ 1813 ΑΒΓΕΡ(ινού 3)

380.—Ἐπὶ τῆς εἰκόνης τοῦ *I. Χριστοῦ*

«Παντοκράτορ Κύριε ἐν τοῖς προβάτοις χρυσοπηγὴν τὴν συνταξάν τὴν σὺν οἰκέτῃν 1826 χεῖρ Νικολ. Ἀνδρ.» (=Παντοκράτορ Κύριε ἐν τοῖς προβάτοις σὺν-ταξὼν Χρυσοπηγὴν τὴν σὴν οἰκέτιδα).

Γ'.—**Παρεκκλήσιον Ἀγ. Παντελεήμονος.**

381.—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ *I. X.*

«Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου ἀγίου Ἀδρια-νουπόλεως Κυροῦ Νεοφύτου ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχοῦζ (1677) χεῖρ (:) Γερκατίμου».

382.—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου.

«Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου ἀγίου Ἀδρια-νουπόλεως Νεοφύτου ἐπὶ ἔτους τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας αχοῦζ (1677) Π. X. (πι-θανῶς) ἀπὸ Χριστοῦ) καὶ αἰθῆς ἀνεκαίνισθη ἐπὶ ἔτους αωαα' (1821).»

383.—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου.

«Διὰ συνδρομῆς καὶ δαπάνης τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου ἀγίου Ἀδρια-νουπόλεως Κυροῦ Νεοφύτου ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχοῦζ (1677)»

384.—Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Ἀποκαθελώσεως

«+ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τῶν τιμιωτάτων μακίστόρων κυρταντζήδων (φο-ρεμάτων) ἐν ἔτει 1715 διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου»

385 Ἐν Ἀδριανουπόλει ἀνέγνωμεν καὶ εἶεραν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην

† ΑΝΑΞ ΜΙΧΑΗΛ ΑΥΓΟΝΩΝ ΤΩ[C]ΚΛΕΟΣ
ΛΥΤΡΩCΙΝ ΕΥΡΕ ΔΙΟΝ Η ΚΩΝ[Τ]ΑΝΤΙΝ
ΠΥΡΓΩΜΑ ΤΩΥΧΕ ΚΑΤΕΝΑΝΤΙ ΒΑΡΒΑΡΩΝ
ΜΑΧΑΣΤΡΟΣ ΑΝΤΩΝΑΤΤΟ ΗΤΟΝ ΚΑΘΑΠΑΞ †

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Τελετὴ τῆς Νέας Ἰνδικτιῶνος. — Σπεύδοντες ἐξ Ἀδριανουπό-λεως, τῇ 31 Αὐγούστου 1902, κατελάβομεν τὴν ΚΠ. ὅπως κυρίως παρασιῶ-μεν τὴν πρωίαν ἐν τῇ σεμνῇ καὶ μεγαλοπρεπεῖ τελετῇ τῆς Νέας Ἰνδικτιῶνος.

Καὶ ἄφ' ἐσπέρας μὲν ἡμεροασάμεθα τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλη-σίᾳ, αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου ἐλὼ κεφαλῆς τῶν 12 Συνοδικῶν χοροστατοῦντος,

τὴν δὲ πρῶτον μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, καθ' ἣν δὲν λειτουργεῖ ὁ Πατριάρχης, ἀλλ' ἀπλῶς χοροστατεῖ, ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, τοῦ κλήρου προηγουμένου, ὁ Πατριάρχης καὶ σὺν αὐτῷ οἱ λογάδες καὶ κεκλημένοι ἀνήλθομεν ἐπὶ τῆς Πατριαρχικῆς αἰθούσης, ἐνθα κατανυκτικῶς ἐψάλησαν ἡ Ἀκολουθία καὶ τὰ τροπάρια τῆς Νέας Ἰνδικτιῶνος «Ὁ π ἄ σ η ς δ η μ ι ο υ ρ ὁ ς τ ῆ ς κ τ ι σ ε ω ς κ λ π.». Ἀλησμόνητος δὲ θέλει παραμεῖνῃ ἡμῖν ἡ θαυμασία πατριαρχικὴ εἰρήνη, καθ' ἣν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ΚΠ. καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, κηρύσσων τὴν ἑαρεξὶν τοῦ Νέου Ἐτους, ἐπικαλεῖται τὸ θεῖον Ἐλεος ἐπὶ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, εὐλαβῶς δὲ καὶ κατ' ἔκτασιν μέμνηται τῶν μεταστάντων πρὸς Κύριον. Κατὰ τὸ 1902, ὅτε ἡμεῖς παρευρέθημεν ἐν τῇ τελειῇ ταύτῃ, ἐκηρύσσετο ἡ λῆξις τῆς ιε' καὶ ἡ ἑαρεξις τῆς α' Ἰνδικτιῶνος.

Ἰδοὺ δὲ ὡς ἔχει ἡ εἰρήνη αὕτη καὶ προᾶξις τῆς Νέας Ἰνδικτιῶνος, ἣν ἀπαγγέλλει ὁ Πατριάρχης ἐν μέσῳ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τοῦ Κλήρου, τὸ Πατριαρχικὸν αὐτοῦ ἐπιτροχίλιον καὶ ὠμοσφόριον γέρον :

Εὐχὴ τῆς νέας Ἰνδικτιῶνος

Τὰς πρὸς Θεὸν ἱλαστηρίους ἐντεύξεις ὑπὲρ τοῦ τῶν Ὁρθοδόξου πληρώματος, καὶ μάλιστα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶς κεκοιμημένων ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ ἐν παντὶ μὲν ἄλλῳ καιρῷ ἀναπέμπειν ὀφείλομεν τὴν ἄριστον Αὐτοῦ ἐξαιτούμενοι εὐσπλαγχνίαν, πολλῶν δὲ μᾶλλον καὶ ἐκτενέστερον ἐν ταῖς τῶν Ἰνδικτιῶν ἐνάρξεσιν, ὡς ἀπαρχὰς τινὰς τῶν ὑμετέρων ἔργων, καὶ θεοφιλῶν πράξεων, τῷ εὐλογοῦντι τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ εὐλαβῶς προσάγοντες. Ταύτῃ τοι καὶ ἡμεῖς νῦν τὴν ΙΕ'. Ἰνδικτιῶνα, θείᾳ εὐδοκίᾳ, διακύναντες, καὶ τῆς Α'. αὐθις ἐπιλαμβάνόμενοι ἐν πρώτοις μὲν περὶ αὐτῆς, τὰ πρόσφορα παρὰ τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ ἐξαιτούμεθα, ὅπως εἴη αἰσίᾳ, κακοῦ ὅλως ἀπείρατος παντοίων τε ἀγαθῶν βροῦστα, σταθερᾶς γαλήνης καὶ εἰρήνης βαθείας ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει, ὑγείας τε κοινῆς καὶ πνευματικῆς καρποφορίας τῷ χοιρωνύμῳ λαῷ παρρησιακῇ εἰς τὸ μνεῖν καὶ τῶν ἐπ' ἐλπίδι μελλούσης ζωῆς κεκοιμημένων καθηκόντως ποιούμεθα πρὸς τὸν Θεὸν τοῦ ἔλεους καὶ τῶν οἰκτιρῶν. Καὶ δὴ ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν συνευχομένων αὐτῇ ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, εἰς ὕψος τὸ πνεῦμα καὶ τὰς χεῖρας ἐπάραντες, ἐπικαλούμεθα τὸ θεῖον ἔλεος ἐπὶ πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος εὐσεβῶς κοιμηθέντας ἀδελφοὺς ἡμῶν, Βασιλεῖς, Πατριάρχας, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, διακόνους, μοναχοὺς, καὶ λαϊκοὺς, πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ, καὶ ἐξαιτούμεθα ὑπὲρ αὐτῶν τὴν λύσιν ἀπὸ παντὸς ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ ἁμαρτήματος καὶ τὴν συγχώρησιν εἰς ὅσα καὶ αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι τὸν πολυαμάρτητον τοῦτον κόσμον οἰκίσαντες, ἡμάρτον καὶ εἰς Θεὸν ἐπλημμέλησαν λόγῳ ἢ ἔργῳ, ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ, φανερώς ἢ ἄφαντος, καὶ εἴτε ὑπὸ κατάραν πατρός ἢ μητρός αὐτῶν ἐγένοντο, εἴτε τῷ ἰδίῳ ἀναθεματι ὑπέπεσον, εἴτε ὅρκον ὄμωσαν κάκεινον παρέβησαν, εἴτε ἐψευδόκησαν, εἴτε ἄρὰν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἀφορισμὸν ἐδέξαντο ποτὲ ὑπὸ ἱερέως, ἢ ἀρχιερέως, ἢ Πατριάρχου, δι' ἣν τινασθῶν αἰτίαν, καὶ ἀμελεῖα χρητάμενοι οὐκ ἔτυχον συγχωρήσεως, εἴτε ὑπὸ

μνησικαχίας ὀργῇ ἐμμόνῳ κατὰ τινος προσηγήθησαν, εἴτε πᾶσι ὑπερηφανείας κρατηθέντες ὑπὲρ ὃ δεῖ ἐφρόνησαν, εἴτε ὑπὸ πλεονεξίας καὶ ἀκηδίας τοὺς πτωχοὺς οὐκ ἠλέησαν, εἴτε τὰς νηστειάτους ἡμέρας κατέλυσαν, εἴτε τὰς εὐρυταίτους οὐκ ἐτήρησαν, εἴτε τῶν ἄλλων τι ἐπραΐξαν, ἅπερ κόλασιν ἐμποιεῖ τοῖς ἀνθρωπίνῃν σάρκα φοροῦσιν, εἴτα ἐν συναισθήσει γενόμενοι καὶ μεταμεληθέντες ἐξωμολογήσαντο πνευματικοῖς πατράσι τὰ ἐπαισιμένα, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν κανόνα ἀπὸ καρδίας ἐδέξαντο καὶ πληρῶσαι προσθυμήθησαν, ἀλλ' οὐκ ἔφθασαν πληρῶσαι· ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων τῶν γνωστῶν καὶ ἀγνώστων ἀμαρτημάτων τῆς ἐνοχῆς καὶ τοῦ δεσμοῦ, δυνάμει τῆς παρὰ τοῦ Κυρίου δοθείσης τοῖς Ἀποστόλοις ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, ἐξ ἐκείνων δὲ καὶ ἡμῖν τοῖς ἀναξίοις ἀλληλοδιαδόχως μεταβιβασθείσης, ἱκετεύομεν ἵνα ὡς λελυμένοι καὶ συγκεχωρημένοι πάντες οἱ προτελευταῖοι ἀδελφοὶ ἡμῶν.

Καὶ Δέσποτα πολυέλεε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, νικήστω Σου τὸ ἅμετρον ἔλεος καὶ ἡ φιλάνθρωπις ἡ ἀνείαυτος καὶ ἀνυπέσβλητος, καὶ μὴ παρίδῃς τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν Σου καταποθῆναι τῇ ἀπολείῃ, ἀλλ' ἐπάκουστον ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν καὶ ταπεινῶν ἱκετῶν σου δεσμένων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων δούλων Σου Βασιλέων, Πατριάρχων, Ἀρχιερέων, ἱερέων, διακόνων καὶ λοιπῶν, πάσης τάξεως καὶ παντὸς βαθμοῦ καὶ πάντα ἐπικείμενον αὐτοῖς δεσμόν, ὃν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐκ συναρπαγῆς ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας ἐφειλκύσαντο, διάλυστον ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Κύριος, φιλάνθρωπως παριδὼν ἅπαντα κατὰ τὸ Σὸν ἅμετρον ἔλεος καὶ τὸ πλήθος τῆς Σῆς ἁμετρίτου χρηστότητος προσβίβει καὶ ἱκεσίαις τῆς Παναρχάντου Σου μητρὸς Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ τιμίου ἐνδόξου Προφήτου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῶν Ἀγίων ἐνδόξων καὶ Πανευφύμων Ἀποστόλων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος Σοι εὐαρεστησάντων. Ἀμήν.

Ἐν Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος Α'.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης ἕκαστος Ἀρχιερεὺς φέρων ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμοφόριον ἐπογράφει ταύτην.

Ἐν τέλει τῆς τελετῆς εὐλαβῶς παρεκαλέσαμεν τὴν Α. Π. ὅπως μεταλαμπαδεύσῃ καὶ δι' ἡμῶν εἰς τὴν Ἐλενθέραν Ἑλλάδα, τὴν ἑναρξιν τοῦ Νέου Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Ἡ δὲ Α. Π. Ἰωακεῖμ ὁ Γ'. ἐχάραξεν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Λευκώματι οὕτως τὴν Νέαν Ἰνδικτιῶνα (Εἰκὼν 6) μεθ' οὗ συνυπέγραψαν διὰ τοῦ συνήθους κανικλώματος :

† Ο Ἐφέσου Ἰωακεῖμ † Ὁ Προύσης Ναθαναὴλ † Ὁ Νεοκαισαρείας Ἀλεξάνδρος
 † Ἀμασείας Ἀνθιμος † Ὁ Σμύρνης Βασίλειος † Ὁ Χίου Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Βάρης Πολύκαρπος † Ὁ Βοδενῶν Νικῶδημος † Ὁ Αἰτίσης Νικηφόρος
 † Ὁ Καλλιπόλεως Ἱερώνυμος

Ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας

Τῇ 2 Σεπτεμβρίου ὧρα 3 μ. μ., τὸ πρῶτον εἶδομεν τὸ ἄρρητον θαῦμα τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχιεκτορικῆς, οἷον ὁ Χριστιανικὸς κόσμος οὐδὲν τέως ἀνέδειξεν. (Εἰκὼν 7. 8).

Ἐὰν μακρὸν δὲ τὴν ἐξορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γυναικὸς ἀπὸ τῶν προχριστιαν-

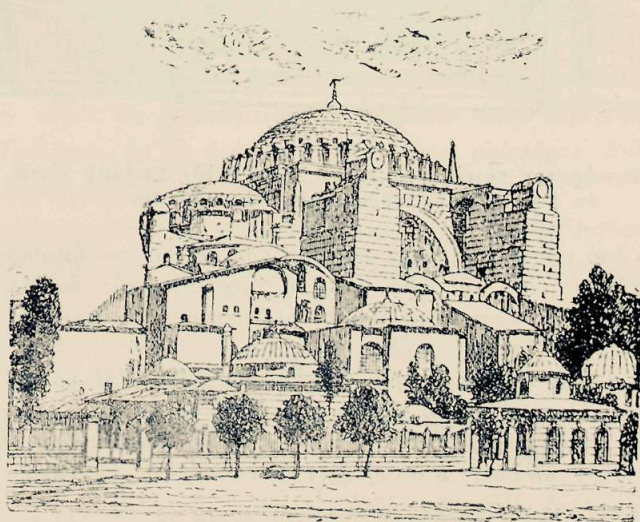
ἔμνη Σεπτεμβρίου Ἰνδικτιῶνος!

(Εἰκ. 6). Ἐν μνη Σεπτεμβρίου, Ἰνδικτιῶνος Α'.

Ἐν μνη Σεπτεμβρίου

Ἰνδικτιῶνος

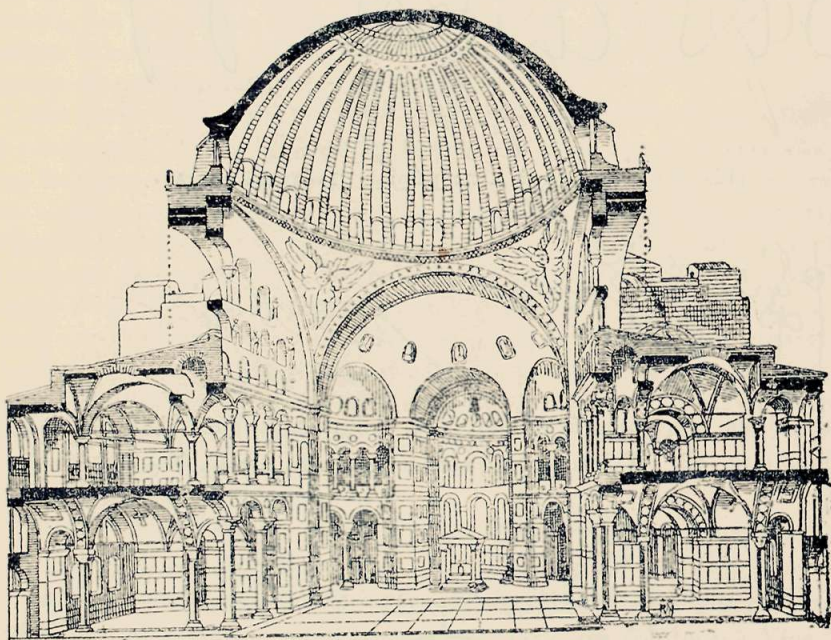
νικαίων χρόνων μέχρι τοῦ νῦν θαυμάζοντες, καὶ τὰ δύο μεγάλα Ἀρχιτεκτονικὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας συγκρίνοντες, τὸν Παρθενῶνα τοῦ

(Εἰκ. 7). Ἐξωτερικὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἱκτινίου καὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας τοῦ Ἀνθemiου τοῦ Τραλλιανοῦ, κατηγήσαμεν εἰς τὸ ἐξῆς ἀξίωμα

» Η Ἑλλάς, Μήτηρ πάσης σοφίας καὶ τέχνης, ἐστὶ τὸ διὰ πάντων τῶν αἰώνων μέγα Μουσεῖον τοῦ ἑναιῶτος ἀθανάτου πνεύματος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Παρθενὸν (ἢ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀὐτοῦ ἐξερχομένη θεὰ τῆς Σοφίας Ἀθηνᾶ) καὶ Ἀγία Σοφία (ἢ Σοφία τοῦ Θεοῦ) μία διάνοια ἐν δυοῖ διαφόροις τέχνῃς τύποις».

(Εἰς. 8). Ἐγκάρδιος τομὴ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας κατὰ τὴν ἐκ Βορρᾶ πρὸς Μεσημβρίαν διεύθυνσιν.

Τοσαῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, ξένων καὶ ἡμεδαπῶν περὶ τοῦ κάλλους, τῆς ἱστορίας, τῆς ἀξίας καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς διαθέσεως τοῦ ναοῦ τοῦτου ἐγράφησαν, ὥστε πάσα, καὶ ἀπόπειρα ἔστω περιγραφῆς ἐφ' ἡμῶν, ἐντελῶς παρέλκει.

Τοῦτο μόνον μετὰ τοῦ Προχοπίου τοῦ Γαζαίου (Τόμ. III, σ. 2827 ἐκδ. Μίμνη) ἐπαλαμπάνομεν, ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος ἐστὶ «θέαμα, τοῖς μὲν ὀρώσιν ὑπερφυές, τοῖς δὲ ἀκούουσιν ἄπιστοι». Κατὰ δὲ τὸν Κωδινὸν ναὸς οὗτος οὔτε ἐγένετο ἀπὸ Ἀδάμ, οὔτε γενήσεταί ποτε (ἐκδ. Βόννης σ. 131). (¹)

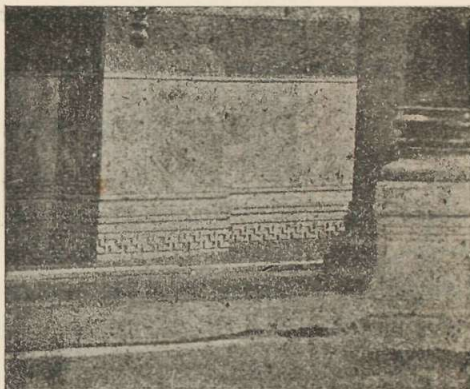
(¹) Λαμπρὴν εἰκόνα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ χρωματοῦ θόλου ἀπὸ τῆς πτώσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ τοῦ 557 ἰδοὺ εἰς τὸ ἑξῆς λαμπρῶς ἀρχιτεκτονικόν

“Ὅπερ δὲ πολὺν τὴν προσοχὴν ἡμῶν προεζάλεσεν, ἐστὶν ὅτι γὰρ, περὶ τὴν βάσιν τῶν τοίχων τοῦ Ναοῦ (ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος μέχρι τοῦ ἐπιστεγαζομένου μέρους ὑπὸ τοῦ θόλου) ἀντὶ παντὸς ἄλλου κοσμήματος ἐτέθη ὡς κόσμημα ὁ Ἑλληνικὸς μαϊάνδρος, φέρων τὸ σχῆμα τοῦ Στανροῦ, ὅπερ ἡμεῖς ἀκραδάντως πιστεύομεν ὅτι οὐχὶ ἐκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἔπραξεν ὁ Τραλλιανὸς Ἀνθέμιος, ἀλλὰ διὰ τούτου ἠθέλησε νὰ δείξῃ τὴν ἐκχριστιάνισιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου.

Ἐν τῷ μαϊάνδρῳ τούτῳ βλέπομεν τὴν συνένωσιν οὕτως εἰπεῖν τῶν ἰδεῶν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη (μαϊάνδρος) εἶναι ἡ βάσις, ἐφ’ ἧς, ὡς εἴπομεν, στηριζομένη ἀναπειράνεται ἡ Χριστιανικὴ τέχνη. (Στανροῦς).

Πολλοὺ λόγον ἄξιον ὅτι, ὅταν κατὰ τὸ 1906 ἐξητάζομεν τὰς Τράλλεις, τὴν πατρίδα τοῦ Ἀνθεμίου, ἐν τῷ μικρῷ πρὸ τῶν Τράλλεων χωρίῳ Δείμερτζικ (ὃ καὶ Προτράλλεις ὀνομάσαμεν), ἐκεῖ φιλόρχαιος φίλος ἐπέδειξεν ἡμῖν κέραμον (Μουσεῖον ἀριθ. 5865), ἣν, ὡς εἶπεν ἡμῖν, εὔρεν εἰς ἡρειπωμένον Χριστιανικὸν ναὸν περὶ τὴν χώραν ταύτην τῶν Τράλλεων, ἐφ’ ἧς ἀπεικονίζεται ὁ αὐτὸς μαϊάνδρος ὁ ἐπάρχων ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ. (Εἰκὼν 9).

(Εἰκ. 9.) Μαϊάνδρος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Εἶναι ἄραγε προσχεδιάσματα τοῦ μεγάλου τούτου Χριστιανοῦ Ἰκτίνου ; Ἐπὶ τῶν κεράμων τῆς Ἀγίας Σοφίας ἦτο ἀποτελεσμένη σφραγίς. (Εἰκὼν 10).

Τοιαύτην κέραμον πεσοῦσαν τὸ 1870 ἀπὸ τῆς στέγης τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε γηραιὸς καὶ σοφὸς Πρεσβυτὴς κ. Ραγκαβῆς παρέλαβε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας.

καὶ πολυτελεῖς ἔργον «Εὐγενίου Μ. Αἰτωιάδου. Ἀρχαιολογικοὶ πῶνακες τῆς Ἀγίας Σοφίας κλπ». Παρίσι 1905.» Ὡσαύτως παρβλ. καὶ τὸ νεώτερον αὐτοῦ περὶ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἔργον, καὶ πληθὺν ἀρχαιοτέρων τοιούτων ὁδῶν τοῦ Γάλλου Poulgher, τοῦ Salzenberg κλ.

Ομοία κέραμος εῖρηται καὶ ἐν τῷ ἐν Βερολίῳ Χρ. Μουσείῳ ().

(Εἰκ. 10). Κέραμος ἐκ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐφ' ἧς
ΜΕΓ[ΑΛΗ]C ΕΚΚΛ[ΗΣΙΑ]C (κέραμος)

Κατάλογον συλλογῆς φωτογραφιῶν Ἀγίας Σοφίας ἴδε Δελ. Θ'. σελ. 21—30.

Τὸ θέαμα τῆς Ἀγίας Σοφίας

Ποῖον εἶναι τὸ θέαμα, καὶ οἷα συναισθήματα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλλήνος Χριστιανοῦ ὁδοιπόρου ἐξεγείρει ὁ Μέγας οἶτος Ναός, οὔτε λέγεται, πολὺν δὲ ὀλιγώτερον οὔτε περιγράφεται. (*)

Πανταχοῦ τοῦ Βυζαντίου, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγει τις, προέχει τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ ἐπιβάλλον τοῦ πρώτου Ναοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐσπονδάζομεν τὴν ἁγίαν Σοφίαν πανταχόθεν, ἐβλέπομεν ταύτην ἐκ τοῦ βάθους τοῦ Κερατίου κόλπου, ἐκ τοῦ Πέραν, ἐκ τοῦ Γαλατῆ, ἐκ Χαλκηδόνης, ἐκ Μαλιτεπῆ, πανταχοῦ ὅπου μετεβαίνομεν ὁ νοῦς καὶ τὸ βλέμμα ἡμῶν, ὥσπερ περὶ μαγνητικὸν κέντρον ἑστρέφειτο περὶ τὴν ποτε Μεγάλην ἡμῶν Ἐκκλησίαν, πανταχοῦ δὲ ἐγράφομεν διαφοροὺς ἐκφράσεις, μονολογίας, περιγραφὰς καὶ ἐντυπώσεις, ὥς εἶθε νὰ δυνηθῶμεν καὶ δημοσιεύσωμεν ἄλλοτε εἰς καλλιτέρον καιροῦς.

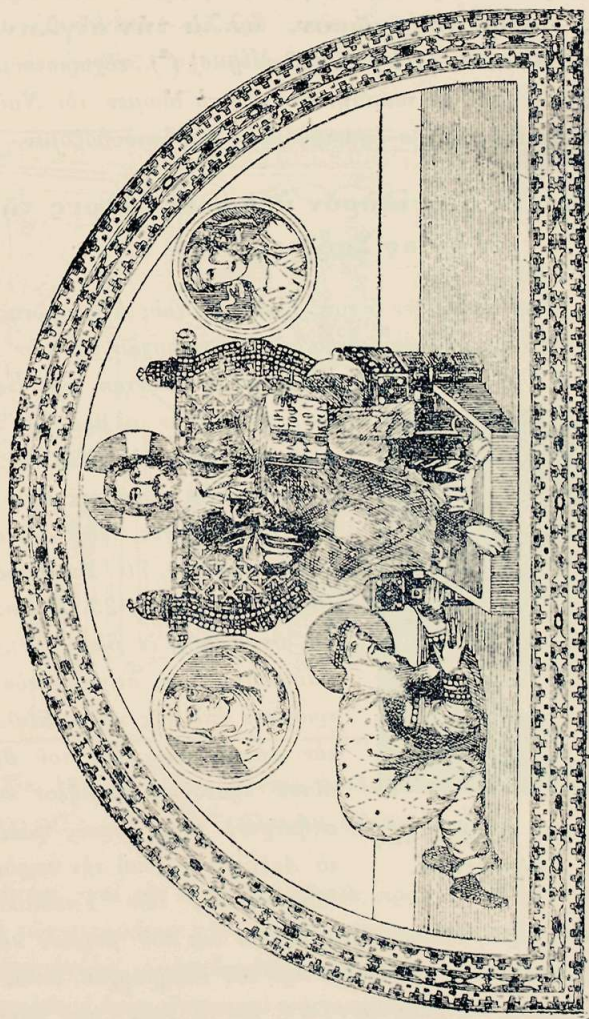
Εἶναι δὲ περίεργον πόσας ὕψεις καὶ φάσεις μεταβάλλει ὁ θεῖος αὐτοῦς Ναός, ἐκτῶν διαφορῶν μερῶν τῆς ΚΠ θεωρούμενος. Οὕτω, πλησίον ἐφαίνετο ἡμῖν οἷος εἶναι, ὅτε μακρὰν, ἐκ τοῦ βάθους τοῦ Κερατίου κόλπου ἐπιστραφέντες πρὸς αὐτὸν, εἶδομεν αὐτὸν πολὺν μεγαλειότερον, ἢ ὅτε εἵμεθα ἐγγύς· πιθανὸν τὸ ἐσπέρας ἐκεῖνο ἢ ἀτμόσφαιρα ἦν τοσοῦτον ὑγρὰ ὥστε ταύτην διαβλέπομεν οἷον εἰ μέσον φακοῦ.

Οὔτε δὲ δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τί ἡσθανόμεθα, ὅτε ἐβλέπομεν τὸν Μέ-

(*) Περὶ τῆς κειμένης ταύτης παρόβαλ. ἡμετέραν Πραγματεῖαν ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρείας Τόμ. Α', Τευχ. Γ', σ. 1885. σ. 515 Γ. Λαμπάκη, ἡ Μονὴ Δαφνίου 1889 σ. 87. καὶ ἐν τῷ *Memoire sur les Antiquités Chrétiennes* fig. 15.

(*) Περὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐλπίδων, ὥς ἐξεγείρει ἡ θέα τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἰδ. λαμπρὸν ποίημα ὑπερόχον τέκνον τῆς Ἰωνίας, τοῦ λογιωτάτου ποιητοῦ κ. Φ. Βουτυροῦ «Πομφόλυες» 1886. σ. 144.

γαν ἡμῶν Ναὸν κατατεταγμένον εἰς τὴν σειρὰν τῶν λοιπῶν τζαμιῶν. Τίνα; τὸν πρῶτον Ναὸν τῶν Ὁρθοδόξων, τὸν Ἡρόταν τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Ἑλλ. Χριστ. Τέχνης! Αὐταὶ αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου, αὕτη ἡ ἀπόκρυφος Διαταγὴ

(Εἰς. 11). Ὁ Ἰνδοῦς Χριστός ἐπὶ θρόνον (ὑψοθέτημα τοῦ Ναοῦ
τῆς ἁγίας Σοφίας).

(Περὶ τοῦ Γ. Αὐτοπλάκη Ἀγορευμάτων).

τοῦ Κυρίου. Μάλιστα, διε ἐβλέπομεν τὸν μέγαν τοῦτον Ναὸν, ὅν' ὄν ἐμορφώθησαν αἱ τελεταὶ καὶ φορταὶ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, κατασκοπεῖτον εἰς τὰς ἡμέρας τῶν Χριστιανικῶν φορτῶν, κατάφωτον δὲ εἰς τὰς φορτὰς τῆς γεννήσεως τοῦ Προφήτου καὶ τοῦ Μπαϊραμίον!

Δὲν θὰ λησμονήσωμέν ποτε ἐσπέραν τινα, τὴν ὥραν τοῦ Ἑσπερινοῦ, καθ' ἣν ἐδρέθημεν ἐν τῷ Ναῷ καὶ εἶδομεν τὸν ἥλιον εἰσερχόμενον ἐκ τῆς Δύσεως καὶ φωταγωγοῦντα διὰ τοῦ θόλου τὸν Μέγαν Ναόν. ⁽¹⁾

Ἐμνήσθημεν αὐθωρεὶ τοῦ Προκοπίου λέγοντες «φαίης ἂν οὐκ ἔξωθεν καταλάμπεσθαι ἡλιῷ τὸν χῶρον, ἀλλὰ τὴν αἴγλην, ἐν αὐτῷ (τῷ θόλῳ) ὄψεσθαι.» (III σ. 2833 Migne) ⁽²⁾ ἐδχαριστοῦμεν δὲ τὸν Ὑψιστον, ὅτι ἡξίωσεν ἡμᾶς εἰς τοιαύτην συγκμὴν καὶ ἰδωμεν τὸν Ναὸν τῆς θείας Αὐτοῦ Σοφίας, ὃν ἀπὸ παιδῶν ἐφανταζόμεθα καὶ ἐσπονδάμεν.

Εἰς ἐσπερινός. Τὸ ὥδες ἱλαρὸν ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας

Κατὰ τὴν συγκμὴν ταύτην ἀνέτειρεν ὁ ροῦς ἡμῶν εἰς τοὺς ἄνω αἰῶνας. Ἐ-
γαντάσθη ποία ἦτο ἡ πρὸς τῆς ἀλώσεως δόξα τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν Αὐτο-

(Εἰκ. 12). Ἀγγέλως ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ψηφιστέημα.

κρατόρων, ψαλλόντων τὸν Ἑσπερι-
νόν, ποταὶ ἦσαν αἱ μελωδίαὶ καὶ ἡ
τάξις τῶν 600 κληρικῶν τῆς ἁγίας
Σοφίας, δότι τοσούτους εἶχεν (ἦτοι
80 Πρεσβυτέρους, 150 Διακόνους,
40 Διακονίσσας, 70 Ὑποδιακόνους,
160 Ἀναγνώστας, 25 Ψάλτας καὶ
75 θηρωρούς, ἐν ὅλῳ 600). Ἐ-
φαντάσθη πρὸς συγκμὴν τὸν Πα-
τριάρχην ἐπὶ τῆς καίῳ Καθέδρας,
τὸν Αὐτοκρατορα ἐπὶ τοῦ θρόνου
αὐτοῦ κρατοῦντα τὸ μῆλον καὶ τὸ
σκῆπτρον, τοὺς χοροὺς ψάλλοντας
τὸ Δοξασιζόν, καὶ τὴν σειρὰν τῶν
Ἀναγνωσιῶν τῶν Ὑποδιακόνων,
τῶν Διακόνων καὶ τῶν Πρεσβυτέρων ἐξερχομένων διὰ τοῦ βορείου κλίτους,
ἱσταμένων δ' εἴτα ἐν γραμμῇ ἐπὶ τὸν θόλον πρὸ τοῦ Πατριάρχου, ὅπως ψάλ-
λωσι τὴν ἐπιλόγιον εὐχαριστίαν, καὶ ὁ ροῦς μου ἐβνθίζετο
περισσότερον εἰς τὰ βάθη τῶν αἰώνων καὶ ἀνεπλήρου τὰ χάσματα τὰ κενά,
ἐβλεπον τοὺς κρεμαμένους πολνελαίους, τὰ φῶτα τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, τὴν πλῆ-

(1) Περὶ τὸ τέμπλον τοῦ θόλου εἴρηται 40 θυροῖς, ὧν 4 εἰσὶ κλεισταί.

(2) Ἐξ οὗ καὶ ἔμφοτον (τὸ Ἐμφωτον) τὸν θόλον ὁ Εὐάγγελος ἐκάλει.

θὸν τῶν κρεμαμένων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν καθηλῶν, τὰς ἱερὰς μορφὰς τῶν παρεπιδημούντων ἀσκητῶν, ἡγουμένων, Ἀρχιερέων, τοὺς Πατρικίους, καὶ ἐν τῇ Μηταρίῳ τὰς Πατρικίας, τοὺς Πραιποσίτους, τοὺς Κανδιδάτους, τοὺς Σπαθαρίους, τοὺς Πρωτοσπαθαρίους κρατοῦντας τὰ ἑαυτῶν διστρολία (Dextralia) (ἡμπελέκεις) καὶ πρὸ παντὸς τὴν Αὐγούστην μὲ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἑαυτῆς ἀκολουθίας, προκίπτουσιν (Εἰκ. 13) κάτω ἐκ τῶν ἄνω αὐτῆς δια-

(Εἰκ. 13). Ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα μετὰ τῆς ἀκολουθίας τῶν
Αὐλικῶν αὐτῆς Κυριῶν

μερισμάτων, καὶ τὸν λαὸν ἀπενίζοντα πρὸς τὸ Μεγαλεῖον Αὐτῆς, ἐβλεπον
τὰ ἀπὸ τῶν στεμμάτων τῶν βασιλέων κρεμάμενα καὶ ἀπαστροάπτοντα ἀδαμάν-
τινα πρεποδοῦλια, ἅτινα ἐκράτουν ἀκίνητον, ἐκ θαυμασμοῦ, τὸν λαόν, ἥκουον
τοὺς ἰσοκράτας ὑπηχοῦντας καὶ τοὺς κανονάρχας μελωδικῶς, συρομένη τῇ φωνῇ,
κανοναρχοῦντας τῆς ἐρχομένης περιόδου τὸ κῶλον, ὃ εὐκρινῶς ἤκουεν ὁ λαός,
πρὶν ἢ οἱ ψάλλαι κατάρξωνται τοῦ μέλους, καὶ τέλος ἐφανταζόμεν, ἐν θεῇ τινι
τοῦ τοῦ ἀγατάσει, τὸν Πατριάρχην κλίνοντα πρῶτον τὴν κεφαλὴν πρὸς Ἀνατο-
λὰς πρὸ τοῦ Κλήρου αὐτοῦ καὶ ἀναγινώσκοντα τὴν μυστικὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου.

Ἐσπέρως καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας αἰνοῦμεν, εὐλογοῦμεν, εὐχαριστοῦ-

μεν καὶ δεόμεθά σου Δεσπότα τῶν ἀπάντων . . . καταύθυνον τὴν προδευχίνην ἡμῶν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου . . . ὅτι πρὸς σε Κύριε Κύριε οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν καὶ ἐπὶ σοὶ ἠλπίσαμεν, μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν.»

Καὶ ἐνῷ ταῦτα διελογιζόμεν, καὶ ταῦτα εἰς τὸν νοῦν μου ἀνέβαινον, στρέφω πάλιν μου εἰς τὴν πραγματικότητα, καὶ βλέπω τὴν φρικαλέαν γύμνωσιν καὶ ἐρήμωσιν τῆς Ἐκκλησίας! Εἰς Ὁθωμανὸς πλησίον μου διαρκῶς κινούμενος, ἀνεγίνωσκεν τοῦ Κορανίου τὰ ῥήματα, ἐνῷ ἕτερος περιήρχετο βλέπων τὰς γράδας τοῦ ἐδάφους καὶ ἐμέ, νεύων, οὐ καιρὸς ἦν γὰρ ἐξέλθω!

Αὐθωρεῖ, οἷονεὶ μελετῶν, βαίνω εἰς τὸ μέσον τοῦ Ναοῦ, ἵσταμαι ἐπὶ τὸν θόλον, καὶ ἐν ἀπεργράπτῳ κατανύξει ψυχῆς, σιωπηλῶς ἀπηγγεῖλα τὸ «Φῶς ἡλαρὸν» Ἀθηρογένως τοῦ Μάρτυρος!

Εἶναι νομίζω ὁ λαμπρότερος Ἑσπερινός, ὃν τέως ἤκουσα ἐν τῇ ζωῇ μου!

Πατριάρχικὸς Νίκης ὁ Ἅγιος Γεώργιος.—Πλουσίως ἐσωτερικῶς (Εἰκ. 18) διακεκοσμημένος ἐστὶν ὁ ἱερὸς ναὸς οὗτος, ὅς διὰ τὸ χθαμαλὸν καὶ σκοτεινὸν αὐτοῦ, μυστικῶς τινα ἀποπνέει μελαγχολίαν, λαμπρῶς συμβολίζουσαν τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὴν ταλαίπωρον καιρικὴν διέλευσιν. Ὁ ναὸς οὗτος πρότερον ἦτο γυναικεῖα Μονή. Πρῶτος δὲ Πατριάρχης ὅστις κατέλαβε ταύτην ἀρχὰς τοῦ 1600, ἦν Μαῖνθαῖος ὁ Β'. (Γεδεὼν χρον. Πατρ. οἶκον καὶ ναοῦ, σ. 83—84).

Τὸ Εἰκονοσιάσιον τοῦ ναοῦ φέρει πλουσίαν, ἀξίας λόγον τέχνης ξυλογεγλυμμένην διακόσμησιν, ἐπὶ τοῦτον παρίστανται.

IC XC ἐπὶ θρόνον «Ἐ γ ὦ ε ἰ μ ἦ ᾧ μ π ε λ ο ς» καθήμενος ἐν μέσῳ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων περιπελεγμένων ἐν ἀμπελῶ.

MP ΘΒ ἡ Ρίζα τοῦ Ἰεσοῦ.

Ἐπὶ τοῦ εἰληταρίου τοῦ Προδρόμου ἀναγινώσκομεν

«ὁρᾷς οὕτω πᾶσχασι . . .»

Μεγάλῃς ἀξίας εἶναι τὸ ψηφισθέντα τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, τῆς Παμμακαρίστου ἐν τῷ δεξιῷ παρεκκλησίῳ, ἔργον θ'—ι' αἰῶνος (¹). Ὡσαύτως καὶ ἡ ἐτέρα διὰ ψηφίδων εἰκὼν τοῦ Προδρόμου, ἥτις ἐκ τοῦ συνόλου ἀμφοτέρων τῶν εἰκόνων φαίνεται μὲν ἔργον σύγχρονον, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, ἔνεκα τῆς τεχνικῆς διαφορᾶς τῶν προσώπων.

Πιθανώτερον οὖν ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, εἶναι ἔργον μεταγενέστερον τοῦ ιγ'.—ιδ'. αἰῶνος, ἢ δύναιται γὰρ εἶναι σύγχρονον πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, γὰρ ἐπεδιορθώθη ὁμῶς βραδύτερον τὸ πρόσωπον τοῦ Προδρόμου.

(¹) Ποβλ. Πασπάτη Βυζ. Μελέται σ. 302 καὶ. Γεδεὼν Χρον. Πατριαρχ. οἶκον καὶ ναοῦ σ. 69.

Προσοχῆς ἄξιον ἡ Βυζαντινὴ περιπλοκὴ τῶν γραμμιάτων (Εἰκ. 14).

Ἡ ἐν Δαφνίῳ ἐπιγραφὴ τοῦ Προδρόμου, εἶναι τελειότερα κατὰ τοῦτο, διὰ δι' ἀπλουστερόν μονογράμματος δηλοῦται τὸ ὄνομα «ὁ Προδρόμος. (Εἰκ. 15)».

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος ἔργον καλῆς Βυζ. τέχνης.

Ἐπὶ τῶν κάτω θυρῶν τῆς Ὁραίας Πύλης, ἀντὶ σταυροῦ ἀπεικονίζεται ὁ δικέφαλος αἰετός, τῇ δεξιᾷ φέρων τὸ σκήπτρον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ σφαῖραν (μῆλον) (φωτ. ἀποτ. 3448).

Ἡ Ἁγία Τράπεζα τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ ἔχει μῆκ. 1,97 πλ. 1,26 καὶ ὕψ. 1,21.

Τὰ ὀπίσω τῆς Ἀγίας Τραπέζης τὰ ἐξαπτέρυγα δὲν ἴστανται ὄρθια, ἀλλὰ διασταν-
ροῦνται χιαστί \times

Ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν εὔρηται τὸ ἐν τῷ Εὐχολογίῳ (σελ. 199) ἀναφερόμενον (Εἰκ. 14) = Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝ-
ΘΑΛΑΣΣΙΔΙΟΝ τῆς Ἀγίας Τραπέζης, ἐν ᾧ ῥί-
πτουσι τὰς ἀπονύρεις καὶ τὰν ἱερὸν, ὅπερ
δὲν πρέπει νὰ καταπατηθῇ. Τὸ βάθος τούτου μέχρι τοῦ ὕδατος 7,15, βάθος τοῦ
ὕδατος 2,40, ἐν ὅλῳ βάθος, ἀπὸ τῶν χειλέων μέχρι τοῦ πνυθμένος 9,55. (¹)

386. — Ἐπὶ διπτύχον, ἔφ' οὗ ὁ Ἱ. Χ. καὶ ὁ
Προδρόμος, καὶ ὅπερ ἀσπάζεται ὁ Πατριάρχης λαμ-
βάνων καιρὸν

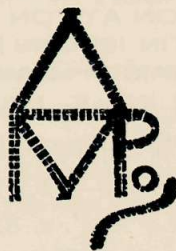
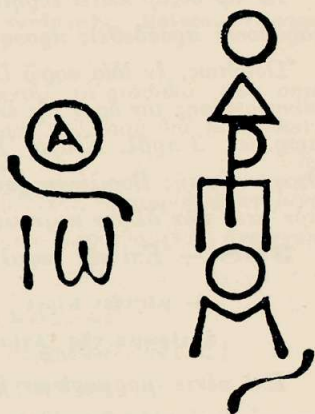
« διὰ χειρὸς Ἰωάννου Μ. Κανισκρέως ἐν ἄγ. Ὅρει Ἀθῶν
Κερασιᾶ ἀωοῦ (1879) »

387. — Ἐπὶ δευτέρου διπτύχον, ἔφ' οὗ ἡ Θεο-
τόκος καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

« διὰ χειρὸς Ἰωάννου Μ. Κανισκρέως ἐν ἄγ. Ὅρει Ἀθῶν
Κερασιᾶ ἀωοῦ (1879) »

Ἀμφότερα σεμνῆς καὶ ὀρθαῆς τέχνης ἔργα

Τὸ δεξιόμδυλον. Γνωστὸν ὅτι πρὸ τοῦ Πατριάρχου ὁ λαμπαδάριος

(Εἰκ. 15).

= ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ

(¹) Ὃς μὲ πληροφοροῦσεν ὁ Ἐκκλησιαάρχης τοῦ Πατριαρχ. Ναοῦ Στέργιος Ἀθανασίου, αὐτὸς οὗτος, κτίστης ὢν, πολλὰ τοιαῦτα κατεσκεύασε φράγμια ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐν Μονῇ Ζωγράφου, ἐν σκηνῇ Σειφῶντος καὶ Κανσοκαίνεβις. (πρὸβλ. Θάλασσα χυτὴ τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος Β. Παράλειπ. δ. 2—6 Γ. Βασιλειῶν ζ. 26.

ισιόμενος κρατεῖ διβάμβουλον, ⁽¹⁾ ἦτοι λαμπάδα ἐπὶ μεγάλῳ ἰδιορρούθμῳ κηροσιάτῳ, (ὕψους 1,05), ὃς δὲν ἔχει βάσιν. Οἱ ἀγνοοῦντες τοῦτο, δύνανται νὰ ἴδωσιν ἐν τῷ Χρῑστῷ. Ἀρχ. Μουσεῖῳ (ἀριθ. 5678) λαμπρόν, τοῦτο δῶρον τοῦ ἐν ΚΠ. φιλομούσου καὶ φιλοπάτριδος κ. Ἰω. Καλιφίδου.

Ἐν τῷ δεξιῷ κλίτει εὔρηται τεμάχιον μαρμαρίνου κίονος, ἐφ' οὗ κατὰ τὴν παράδοσιν προσδεθείς προσηλωθῇ ὁ Ἰησοῦς.

Ὡσαύτως, ἐν ἰδίᾳ σορῷ ἕκαστον, τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων, Εὐφημίας, τῆς ἐπικυρωσάσης τὸν ὄρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου, (Νικηφ. Καλλιόστου Ἐκκλ. ἱστορ. ιε'. 3 πρὸβλ. Εὐαγγ. Ἐκκλ. ἱστορ. Β. 3), Σαλώμης (ἄνευ κεφαλῆς) καὶ Θεοφανοῦς τῆς Βασιλείου, (συνῆγον Λέοντος τοῦ Σοφοῦ) προελθόντα, ὡς γνωστὸν μετὰ τῶν ἄλλων κειμηλίων ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Παμμακαρίστου.

388.— Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ἀγίας Εὐφημίας ἀναγινώσκομεν ·

+ ρίσιττει κίριε | τιν δοῦλεν σου Ὑπατ' 1750

ἀφιερωμα τῆς Ἀγίας Εὐφημίας . .

Ἐπὶ πέντε μαρμαρίνων βαθμίδων ὑψηλῶν, προέχει ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος, οὗ ἡ οὐρανία βασιτάζεται ὑπὸ ιεσοῶν κίονων, κατὰ σειρὰν δὲ μετ' αὐτὸν ἔρχονται ὁμοιόμορφα, γέροντα σταυροῦς, τὰ στασιδια τῶν Συνοδικῶν.

389.— Ἐπὶ τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου ἀναγινώσκομεν τὴν ὁσιοεγγραμμένην ἐπιγραφὴν ταύτην.

† ΚΑΝ ΟΥ (Καν οὐ) ΠΕΦΕΥ[Γ]Ε ΘΑΜΒΟΣ ΕΠΤΙ (ἐπὶ) ΘΑΥΜΑΤΩΝ | ΤΩΝ ΠΡΙΝ Ο ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΟΥΤΟΣ [ΘΡΟΝΟΣ] | ΑΚΟΣΜΟΝ ΑΥΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥΝΤΑ Δ' ΟΜΩΣ | ΧΑΡΙCΙΝ ΙΔΕΙΝ ΕCΤΙΝ ΙΕΡΕΜΙΗ | ΕΝ (ΗΩΔ) | ΛΑΜΠΟΝΤΟΣ ΗΛΙΗ ΠΛΕΟΝ | ΑΓΧΙΑΛΙΗ ΤΗΔ' ΑΦΙΕΡΩΚΟΤΟΣ | ΚΤ(=Κατα Τ) ΕΤΟΣ ΖΠΕ (785 | 1577) ΙΝΔ Ε. ΜΑΡΤΙΗ Ι. |

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Γ. Χρυσοβέργης Δεσποτ. Θρόνος 1861 σ. 75—76. Τῷ 1868 ὁ Ν. Σακκόπουλος ἐν τῷ Ἑλλ. Φιλολ. Συνλόγῳ τευχ. γ'—ιε'. σ. 82. Τῷ 1870 ἐν τῷ ὁπὸ Σάθα Βιογρ. Σχεδιάσματι τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β'. ἐν σελ. ιε'. ὁ Χ. Γ. Κωνσταντινίδης καὶ τῷ 1884 ὁ Μ. Γεδεών ἐν τοῖς Χριστιανικοῖς τοῦ Π. Οἴκου καὶ τοῦ ναοῦ σ. 108, ὅστις σημειῶι καὶ περὶ τοῦ Ἑμμ. Ἰωαννίδου, ὅστις ἐξέλαβε τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν (πε(=1577), ὡς, απε, ἦτοι 1085.

390.— Ἀνω ἐπὶ τῆς ὁροφῆς τοῦ αὐτοῦ Δεσποτικοῦ ὁσιοεγγραμμένη ἡ ἐξῆς τετραστίχος Ἱαμβικὴ ἐπιγραφὴ

(1) Περὶ τῆς λέξεως ταύτης ἰδὲ Οἶκον. Περὶ τῶν τριῶν ἱερ. βαθμῶν σ. 311 σημ. α'.

Ο ΒΑΡΒΑ | ΡΩΝ ΜΕΝ ΩΛΕΣΕ ΘΡΟΝΟΝ ΧΟΛΟΣ | ΤΗ
ΒΩΙΒΟΝΔΑ Τ' ΑΥΘΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΗ | ΚΑΙΝΙΣΕ
ΤΗΤΗΝ ΚΑΤΑΚΕΖΙΝΟΥ ΖΕΩΝ | ΧΡΟΝΟΤΡΙΒΗΝΤΟΣ Τ' ΙΑ-
ΚΩΒΗ: ΑΧΠ' (1680) ⁽¹⁾

391.—Υπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἱεροῦ Χριστοῦ τοῦ Πατριάρχ. Θρόνον.
II. ΑΣΝΠΙΣΙΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ= (διὰ συνδρομῆς Παΐσιου Πατριάρχου
(1726—1731).»

Ἀπέναντι τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνον εὔρηται τὰ στασίδια τῶν σημερινόν-
των προσώπων, περιζυλίζεται δὲ τὸ ἄνω μέσον τοῦ ραοῦ διὰ κινκλίδων, πρὸς
ἐλευθέραν χρῆσιν τῶν Πατριαρχικῶν τελετῶν.

392.—Ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνος, ἔργον τοῦ 1703, ἀνακριβῶς ἐπομένως καὶ
τοῦτον, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀποδιδόμενου, ἀναγινώσκομεν

ΕΝ ΜΗΝΙ ΑΥΓΥΤΗ ΑΨΓ (=1703)
† ΑΝΩ ΕΣ ΥΨΟΣ ΤΟΙΣ ΕΧΟΥΣΙ ΚΑΡΔΙΑΣ |
ΘΙΟCCΑΤΕΡΓΑ ⁽²⁾ ΠΟΙΤΝΥΟΝΤΑΙ ⁽³⁾ ΕΜΦΡΟΝΩC |
ΚΑΙ ΓΑΡ ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΗ |
ΓΝΩΜΗ. ΑΡΙΤΗ ΩΡΕΟC ⁽⁴⁾ ΤΕΥΧΘΗΝΑΓΑΝ |
ΔΗΑ ΔΑΠΑΝΗC ⁽⁵⁾ ΕΥΣΕΒΟΥCΙΩΑΝΝΟΥ |
ΕΡΜΗΝΕΩC ΔΕ ΤΗ ΤΟΛΑΡΧΟΥ ΟΤΜΑΝΩΝ

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Γ. Χρυσοβέργη (Λεσποτ. Θρόνος
σ. 28.) Εἴτα ὑπὸ τοῦ Ἑμμ. Ἰωαννίδου (Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος Α. σ. 55.)
πρὸς. Σάθα Βιογρ. Σχεδίασμα Ἰερεμίου Β. σ. ιπ' καὶ Γεδεὼν Χρονικὰ
Πατρ. Οἶκον καὶ Ναοῦ σ. 107.

393.—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς Μεγάλης θύρας τοῦ νάρθηκος.

«Ποι μέν μεγάλου νεῶς ὁ Γεωργίου ἱρός | μάρτυρος εὐκλεῆος γήραϊ εἴκε
πάρος | αὐτὰρ ἀνηβήσας νέον ἐς κάλος τοδε γ' ἤκεν | ὡς χαρίεις ἰδέειν ἀγλαῶς
ἰδὲ μέγας | ζήλω μὲν κλειτοῦ ἀγαστῶ Γρηγορίου | εἰ πατριαρχοῦντος πέντε
μετ' ἐπομένους | ἀδραῖς τ' οἱ δαπάναις ἰδὲ κλήρου ἀρχιθυτῶν | τῷ δ' ἄρα παμ-
μεδῶν ὀλβια τοῖσι πόροι αὐλῃ (1856).»

(1) Διὰ ταύτης πληροφοροῦμεθα ὅτι 103 ἔτη ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ Λεσποτικοῦ τῷ 1680
ἐπισκευάσθη ὑπὸ τοῦ Βοϊβόδα Καντακουζηνοῦ Πατριαρχεῦντος Ἰακώβου (1679—1688),
παρβλ. καὶ Χρυσοβέργη ὁ Λεσποτικός Θρόνος σ. 53.

(2) Χρυσοβέργης ἔχει θ ε ι ὤ σ α ι ἔ ρ γ α.

(3) Χρυσοβέργης ἔχει π ι τ ν ὀ ρ ν τ α ι. Σάθας καὶ Γεδεὼν π ο ι π ν ὀ ρ ν τ α ι.

(4) Χρυσοβέργης ὥ ρ α ὡ c τ ε ν χ θ ἦ ν α ι ἄ ν. Σάθας καὶ Γεδεὼν ὥ ρ α ἰ ο c
τ ε ὕ χ θ η ν ἄ γ α ν.

(5) Χρυσοβέργης Σάθας καὶ Γεδεὼν ἄ λ λ ἄ δ α π ἄ ρ η.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη συνειάχθη ἐπὶ τοῦ διδασκάλου Ἀντωνίου Χαριλάου (Γεδεών. Χρον. Πατρ. οἴκου καὶ ραοῦ σ. 94).

394. — Ἐν τῷ νάρθηκι ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

† ΜΗΝΗΣΘΗΤΙΚΕ (Κύριε) Τ8 Δ8Λ8 Σ3 ΚΑΠΙ ΚΕΧΑΓΙΑ 8 ΤΟΙΣ
ΕΞΟΔΟΙΣ ΑΝΗΓΕΡΘΗ Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΠΥΛΗ ΔΨΚ (1720)

395. — Ἐν τῷ νάρθηκι ἐπὶ εἰκόνας α' Ἡ Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν».

«αψκφ (1780)»

396. — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς δεξιᾶς μικρᾶς θύρας.

Ο Πάνσεπτος αὗτος καὶ Πατριρχικός ναὸς ἀνωκοδόμητο ἐκ βάθρων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς πατριρχείας τοῦ Σεβασμιωτάτου (¹) Πατριάρχου | Κυροῦ Ἱεροθεοῦ ἀναλώμασι μὲν καὶ δαπάνῃ τῶν εὐσεβῶν | Χριστιανῶν ἐπιτροπευόντων δὲ καὶ ἐπιστατούντων τῶν πανερωτάτων Μητροπολιτῶν Νικομηδείας Κυρ Παΐσιου Νικαίης Κυρ Γερασίμου Χαλκηδόνος Κυρ Παρθενίου Προύσης Κυρ Κυρίλλου Βάρνης Κυρ Καλλινίκου συνεπιστατούντων δὲ τῶν τιμιωτάτων ἀρχόντων τοῦ τε | μεγάλου ἐκκλησιάρχου Κυρ Κωνσταντίνου καὶ Χητζῆ Κυρ Κων | σταντίνου πρῶην Καπὶ Κεχαγῆ Οὐγγροβλαχίας ΔΨΚ' (1720) Δεσμωρίου III»

397. — Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ραοῦ

† Το πᾶρον ἐδάφος | ἐστρώθη διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου ἀρχόντος κυρίου Ἀθανασίου Κιουρτζήμπαση (²) εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ | ἐν ἔτει αψκφ ἐν μηνὶ | Δεκεμβρίου Γ».

Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Πατριαρχείου εἶδμεν ἐπὶ μαρμῆρον ἀνάγλυφον εἰκόνα τοῦ Ἱησοῦ ἀρκετὰ καλῆς τέχνης, πιθανῶς τῆς ἐποχῆς τῶν Κομνηνῶν.

Τὸ σοβαρὸν τοῦ ραοῦ, ἡ ἐν αὐτῷ ἀποθησαύρισις πληθύνος ἱερῶν ἀντικειμένων καὶ ἁγίων λευγάνων, ἡ ἀρχαιοπρεπὴς διακόσμησις τῶν ὀστρεοκοσμῶντων ἀναλογίων τοῦ Λεοπουκοῦ καὶ τοῦ ἄμβωνος, αἱ πλουσίας διακοσμήσεως ὑάλινοι καθόλῃαι, ἡ δεσπύζονσα ἰδέα οὐ ἰσὺς τοῦ κέντρου, ἡ ἐστία καὶ ἡ κεφαλὴ, συμπίπτει τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ θέα τῆς συμπαραστάσεως τῶν Σιννοδικῶν, ἐκ διαδοχῆς ἀγρεύτων τηρητῶν τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μελαγχολικὸν καὶ σκοτεινὸν τοῦ ραοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἡ διὰ τῶν αἰώνων ἐπισκόπησις καὶ ἱστορία τοῦ ἐν Βυζαντίῳ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀπὸ Χρυσοστόμου, Φωτίου μέχρι Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ νῦν Πατριαρχοῦντος Ἰωακείμ, ταῦτα πάντα ἐξεργάζονται θεῖόν τι ἀόριστον καὶ ἀνεξήγητον θρησκευτικὸν συναίσθημα, σιενῶς συνδεόμενον μετὰ τῆς κοινῆς τύχης τοῦ Γένους καὶ τῆς

(¹) Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης βλέπομεν οὐ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχον ἀπεδίδετο καὶ ὁ τίτλος τοῦ «Σεβασμιωτάτου».

(²) Ἀρχηγονταῖς.

Ἐκκλησίας, νομίζει τις ἐν τῷ ναῷ τοῦτῳ ἱστάμενος, ὅτι ἀληθῶς ἐν σωστικῇ κιβωτῷ εἴρηται, διασωζόμενος ἐκ τῶν ἐξωθεν πικρῶν κυμάτων τοῦ βίου.

Τοσαῦτα δὲ περὶ τοῦ ναοῦ τούτου καὶ τῶν λεπτομερειῶν αὐτοῦ οἱ ἐν Βυζαντίῳ σοφοὶ διδάσκαλοι καὶ προσφιλεῖς ἡμῶν σύγχρονοι φίλοι ἔγραψαν, ὥστε πᾶσα ἐξ ἡμῶν λεπτομερὴς περιγραφὴ τούτου βεβαίως παρέλκει. (¹)

Σκευοφυλάκειον. Ἀληθῶς πολῦτιμος κιβωτός, ἐν ἣ διεσώθησαν πολυτιμότητα πλοῦτος καὶ ἱστορία πατριαρχικὰ κειμήλια, οἷον Σάκκοι ἀμνηθίτου ἀξίας ὡς ὁ «Τιβεριάδος θάλασσα», τῶν Σμάλτων, τῆς Ρίζης τοῦ Ἰεσοῦ κλ. καὶ ὧν προέχει ὁ στανροφόρος Σάκκος Γρηγορίου τοῦ Ε', θανμασίας τέχνης χρυσοκέντητα ὁμοφόρια, ἐπιτραχήλια, πόλοι μανδυνῶν, περιζώνια, ἐπιμάνικα, πατριαρχικὰ ἐγκόλπια, θῆκαι ἀγίων λειψάνων, μυροδόχαι τοῦ ἀγίου μύρου κλ.

Οὕτως ἐν τῇ εἰκόνι 16 ἀπεικονίζονται διάφοροι μίτραι, ὧν μία πρὸς τὰ κάτω Γεωργιανὴ (ἐσφαλμένως ἀποδιδομένη εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου) μαργαροστόκιον περιζώνιον, μυροδόχα ἀγγεῖα κλ. (²)

398.—Ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ Πατριαρχικοῦ σάκκου ἐφ' οὗ εἰκονίζεται ἡ «Τιβεριάδος Θάλασσα», (φωτ. 3449—3450)

Ἐμπροσθεν μὲν

«Ἐπεσχευάσθη ἐπὶ Πατριαρχείας Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως 1888.»

399.—Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὀπισθεν ἀναγινώσκομεν

«Ἐπὶ τῇ κτῆμα τοῦ ἀοιδίου Ἐφέσου [τοῦ Καλλιάρχου] 1810. Μαρλ. (³)

400.—Ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ ἐπὶ σάκκου

Γρηγορίου τοῦ Ε'. ὅστις εἶναι ξρυνθροῦ χρώματος καὶ ἐφ' οὗ εἰσὶ χρυσοῦφαντοι στανροὶ φέροντες τὰ γράμματα ἀναγινώσκομεν

† φύσιν βροτείαν Χριστός εἰς ὦμους φέρων Θεῷ προσῆγε πατρὶ ἡγαπημένῳ κτάρ ὑπάρχει Ἡρακλείας Ποιμένος τοῦ Νεξίου ταπεινοῦ Καλλινίκου αψκγ (1725) πόνοτος Μαριώρης»

401.—Ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ ἐπὶ τοῦ πόλου μίτρας

† κτήτωρ μου ὁ Παῖσιος ὁ τότε Πατριάρχης αψκμ (1741) κοσμήτωρ δ' ὁ Νεόφυτος ὁ νῦν μου Ποιμενάρχης αψκβ (1792).»

(¹) Αἱ ἐπὶ τοῦ ναοῦ καὶ τὰ πλάγια αὐτοῦ κλίτη 48 εἰκόνες τῆς Δημιουργίας εἰδὼν ἀπομιμήσεις, ἀθλάς φραγκικῆς τέχνης, αἵτινα ὡς ἰάχιστα δέον νὰ ἐξαλειφθῶσι, καθότι ταῦτα οὐχὶ μόνον ἀσχημίζουσιν ἀλλὰ καὶ τελείως ἀντιγράφουσι πρὸς τὸ ἀρχαῖον καὶ ἀσχηρὸν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας.

(²) Περὶ τῶν ἐν τῷ Σκευοφυλακίῳ ἱερῶν ἀμφίων ἰδὲ Ἡμερ. Ἐθν. Φιλανθρ. καταστημάτων 1906 σ. 164—176.

(³) Οἱ ἐκεῖ ἀνέφερον ἡμῖν ὅτι ἡ κεντήσασα ἦν ἀδελφὴ τοῦ Ἐφέσου.

Λόγον ἄξιος ὁ μαῦρος Πατριαρχικός Σάκκος καὶ τὸ μαῦρον ὠμοφόριον, αὐτὰ ἀμφιέννυνται οἱ Πατριάρχαι κατὰ τὴν Μ. Τεσσαραραστήν (¹)

Ῥσαύτως δὲ τῶν Πατριαρχικῶν ἐγκολπίων προέχει τὸ ἐγκόλπιον τῶν Γονυραδῶν, πλήρες ἀδαμάντων. Γνωστὸν ὅτι τὸ ἱσάφι τούτων, μίγα ποτὲ ἴσχυεν ἐν ΚΠ.

(Εἰς. 16). Πατριαρχικαὶ μίτραι καὶ ἕτερα ἱερὰ κειμήλια.

402. — Ἐν τῷ Σκενοφυλακείῳ ἐπὶ ἐπιτραχιλίων.

† Τόδε ἐπιτραχιλίον Θεῷ ἀφιερῶθη ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ πατριαρχοῦντος ἁριστα τοῦ Παναγιωτάτου Κυβριανοῦ τοῦ θαυμαστοῦ τοῦ πρώην Καισαρείας Σερβανῶ τῷ Καντακουζηνῶ βορῆκῳ τῷ μεγάλῳ εἰς ἑαυτοῦ μνημόσυνον καὶ συγγενῶν ἀπάντων 1708.»

403. — Ἐν τῷ Σκενοφυλακείῳ ἐπὶ ἐπιγονατίῳ, ἐφ' οὗ ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ.

«κατήμα Ἡρακλείας Καλλινίκου τοῦ ἐκ Νάξου ἀφ' αἵ (1722)»

Ἀγιοταφίτικον Μετόχιον ὁ ἅγιος Γεώργιος. — Ἐνταῦθα τοῦτο θησαυροφυλάκιον τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης.

(¹) Μοῦρον ὠμοφόριον (Μοῦρ Ἀγέθωρος Λαμία), ποβ. Χριστ. Μουσ. ἀριθμ. 2241.

404. — Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς βιβλιοθήκης.

† αὕτη ἡ ἱερὰ βιβλιοθήκη κατεσκευάσθη δι' ἐπιμελείας | καὶ ἐξόδου τῶν μακαριωτάτων πατριάρχων τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ τοῦ τε ἀοιδίμου Κυρίου Δοσιθέου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ κυρίου Χρυσάνθου καὶ ὅποιος | ἀπὸ αὐτῆν τοιμήσει νὰ ἀφαιρίσῃ βιβλίον ὅποῖον βαθμοῦ καὶ καταστάσεως | εἴη ὁ τοιοῦτος ἱερόσυλος ἔστω ἀφωρισμένος καὶ ἀναθεματισμένος παρὰ Θεοῦ Κυρίου | παντοκράτορος καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ τῶν στυγρωσάντων τὸν Κύριον ἀλλὰ καὶ ὅστις ποτε συγχωρήσει τὸν ἀφαιρήσοντα μετὰ τὴν συγχώρησιν νὰ ἔῃ καὶ οἱ δύο ἀσυγχώρητοι καὶ ἀναθεματισμένοι αἰωνίως ἀψκ (1720) ἐν μηνὶ Αὐγούστου.

† Χρυσάνθος ἐλέφ Θεοῦ Πατριάρχης τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ καὶ πάσης Παλαιστίνης.

Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ εὔρηται ἀπειρία ἀκατατάκτου ὁμως ὕλης τῶν ἔργων τῶν ἱερῶν ἡμῶν Προγόνων. (¹)

Ὅπως ἐν τῷ ἐπ' ἀριθμ. 435 χαρτίῳ κώδ. (0,30X0,20) φέρονται ὥραϊαι μνηνογραφίαι, καὶ ὥραϊαι αἱ εἰκόνες τῶν 4 Εὐαγγελιστῶν

405. — Ἐν τέλει δὲ ἀναγινώσκομεν

«ἐν ἔτει ζρκθ' μηνὶ Νοεμβρίῳ ινθ' δ. ἐν τῇ Οὐγγροβλαχίᾳ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀλέλου» (7129=1621).

Ὡσαύτως ἐν αὐτῷ εὔρηται ἀξιόλογος συλλογὴ ποικίλων Στιανθῶν, ἐγκολπίων, εἰκόνων, ἀμφίων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀντικειμένων τῆς Χριστιανικῆς τέχνης, ἅπανα χρῆζονσι τῆς δεούσης κατατάξεως, καὶ τῆς δεούσης ἐπιστημονικῆς μελέτης.

Μονὴ τῆς Χώρας (νῦν Καραχολέ-Τζαμί. — Ἡ Μονὴ αὕτη ἰδρύθη ἐπὶ τοῦ Ἀδιοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (527—565 μ. Χ.) ἀνεκαινίσθη δὲ ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, Γραμματέως τοῦ Ἀδιοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ Β. (1282—1328 μ. Χ.) (²), ὃς εἰκοτίζεται (φωτ. ἀρ. 3597) γονυκλιῆς προσφέρων τὸν ναὸν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἐν σοβαροτάτῃ καὶ θανμασίᾳ ἐκγράσει καθήμενος ἐπὶ θρόνον, τῇ μὲν δεξιᾷ εὐλογεῖ τὸν Μετοχίτην, τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατεῖ Εὐαγγέλιον,

Ἐκατέρωθεν τοῦ Ἰησοῦ ἀναγινώσκομεν

ΙC. ΧC. Η ΧΑΡΑ ΤΩΝ ΖΩΝΤΩΝ

Τὴν εὐγενεστάτην καὶ σοβαρωτάτην ταύτην ἔκφρασιν τῆς μορφῆς τοῦ Κυρίου συνιστῶμεν πᾶσι τοῖς περὶ τὴν Βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν ἀσχολούμενοις.

Λόγον δὲ ἀξία ὡσαύτως ἐν τῷ ναῷ

MP. ΘC. Η ΧΩΡΑ.

(¹) Περὶ χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης ταύτης παρβλ. Εὐαγγ. Κηρὲξ 1871 σ. 461 κλπ.

(²) Παρβλ. Πκοπάτη Βυζαντ. Ἐκκλησίαι σ. 291 καὶ 326.

Ἡ πυράσταισις τοῦ Ἰησοῦ, ὃν λιτανεύει ἡ Θεοτόκος εἶναι ἔργον ὑπερόχον τέχνης καὶ ἰδίᾳ ἔξοχος ἡ εὐγένεια τοῦ προσώπου τῆς Θεοτόκου (Φωτ. 3604).

Ἐπισταμένως ἐσπουδάσαμεν τὰ ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ ψηφιοθεήματα, ἐκτίκτου ἁρμοστικοῦ χρωματισμοῦ καὶ λαμπρότητος.

Αἱ ἐφ' ἑγροῖς ἀμοιγραφίαι εἰσὶ λαμπραὶ ἐξέχουσι δὲ τούτων δύο κεφαλαὶ ἁγίων στρατιωτικῶν ἀπεριγράπτου κάλλους (ἀριθ. 3629).

Ἡ ὀρθομαρμάρωσις τοῦ ναοῦ ἐστὶ μοναδική.

Ἐν γένει ὁ ναὸς οὗτος Θεοδώρου τοῦ Μετοχίτου, εἶναι περιέσμενον Μουσεῖον τῆς καθόλου Χριστιανικῆς τέχνης.

Κατάλογον τῆς ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου συλλογῆς τῶν φωτογραφιῶν ἰδὲ Δελτ. Θ' σελ. 26—28.

Τὸ ἐν τῷ νάρθηκι ἐν τῷ ἱερῷ τριμόρφῳ πρόσωπον τῆς Θεοτόκου εἶναι τὸ λαμπρότερον πρόσωπον τῆς Θεοτόκου, ὅπερ μέχρι τοῦδε εἶδομεν, βεβαίως εἰλημμένον ἐκ τῶν θεανῶν τῆς ἀρχαίας τέχνης. (φωτ. 3604).

Ναὸς τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου.—Ὁ Ναὸς οὗτος ἄριστον οἰκοδόμημα Βυζαντινῆς τέχνης, ἀνήκει εἰς τὴν β'. περίοδον τῶν Χριστιανικῶν οἰκοδομημάτων, μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας ἰδρυθεὶς (Προκ. I. 4. Pulgher σ. 15. pl. II. III) ἐχρησίμευσεν ὡς ἐπόδειγμα τοῦ Ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας. (¹)

406.—Περὶ τὸν Ναὸν ἐπὶ τῆς ζωοφόρου τῆς σχηματιζομένης ἐπὶ τῶν κάτω ἐπισυνίλων δι' ὥραιων Βυζαντινῶν χαρακτήρων διαθέει οἷονεὶ ἀπὶ κοσμήματος ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη (Εἰκ. 17) :

« Ἄλλοι μὲν | βασιλεῖς ἐτιμήσαντο θανόντας | ἀνέρας, ὧν. ἀνόνητος (²) ἔην πόνος· ἡμέτερος δὲ | εὐσεβέην σκηπτοῦχος Ἰουστινιανὸς ἀέξων | Σέργιον αἰγλήεντι δόμῳ θεράποντα γεραίρει | Χριστοῦ παγιτενεταο (³) τον οὐ (⁴) πυρὸς ἀτμός. ἀνάπτων | οὐ ξίφος οὐχ ἑτέρη βασιάνων ἐτάρξεν ἀνάγκη | ἀλλὰ Θεοῦ τέτληκεν ὑπὲρ χριστοῦ δαμῆναι | αἵματι. καρδαίνων. δόμον οὐρανόν. (⁵) ἀλλ' ἐνὶ (⁶) πᾶσιν | Κοιρανίην βασιλῆος ἀκοιμήτοιο φυλάξοι | καὶ κράτος αὐξήσειε θεοσπεφούς Θεοδώρης (⁷) | ἧς νόος εὐσεβείῃ (⁸) φαιδρύνεται ἧς πόνος αἰεὶ (⁹) [κ·|ακτεάνων (¹⁰) ὁρεπτήρες (¹¹) ἀφειδῆες. εἰσὶν ἀγῶνες. »

(¹) Λαμπάκη Μονὴ Λαφνίου 1889 σ. 80.

(²) Ἀνόνητος. Κωνσταντινούπολις Βυζαντίου τόμ. Α'. σελ. 266. Κωνσταντινὴς σ. 80.

(³) Παμμέδοντος Σκαρλ. Βυζαντ. Κων)πολις τομ. σελ. 266. Κωνσταντινὴς σελ. 80.

(⁴) Ὁν οὐ. Σκαρλατ. τὸν οὐ Κωνσταντινὴς.

(⁵) Οὐρανόν. Σκαρλατ. (⁶) ἐνὶ Σκαρλατ. ἐνὶ Κωνσταντινὴς.

(⁷) Θεοδώρης Σκαρλατ. σελ. 266. Κωνσταντινὴς σελ. 80.

(⁸) Εὐσεβείῃ Σκαρλατ. Εὐσεβείῃ Κωνσταντινὴς.

(⁹) ἀφειδῆς Σκαρλατ. (¹⁰) κακτεάνων Σκαρλ. (¹¹) ὁρεπτήρες Κωνσταντινὴς.

Τὰ γράμματα ταῦτα ἐπενηνμίζοντα πολὺν τὴν ἀρχαίαν τέχνην, ἐξ ἧς προ-
έρχονται, ἃ συνιστῶμεν τοῖς ἀγιογρά-
φοις καὶ τοῖς ἐπιθυμοῦσι γὰ μυμῶν-
ται τὴν Βυζαντινὴν τέχνην.

Κατάλογον τῆς συλλογῆς τῶν φω-
τογραφιῶν τοῦ ναοῦ τοῦτου ὄρα Δελτ.
Θ'. σελ. 28.

**Αἱ Βλαχέρναί, Ναὸς τῆς
Θεοτόκου.**—Τίς, τῶν Ἑλλήνων ἰδίᾳ
Χριστιανῶν, ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τῆς Πανα-
γίας τῶν Βλαχερνῶν, ἧς τὸ ὄνομα το-
σοῦτον συχνὰ ἐν ταῖς ἐορταῖς ἀναφέρει
ἡ Ἐκκλησία ;

Τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην ἰδρυσεν τῷ
435 ἡ Πουλχερία ἐπέστη πολλὰς πυρ-
καϊάς, καὶ τελευταίαν τῷ 1434, ἐφ' ᾧ
κατὰ τὴν ἄλωσιν αὕτη ἔκειτο σωρὸς ἐρει-
πίων. Ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ ἐφνιάσσετο
ἡ τιμία ἐσθὴς τῆς Θεοτόκου καὶ τὸ
μαφόριον αὐτῆς· ἦτο δὲ ἡ Ἐκκλησία,
εἰς ἣν συνήθως ἐξεκκλησιάζοντο οἱ Ἀντο-
κράτορες μετὰ τῶν Ἀὐλικῶν, ἰδίᾳ δὲ
τῇ 2 Φεβρουαρίῳ, τῇ Μ. Παρασκευῇ
καὶ τῇ παραμονῇ τῆς Ὁρθοδοξίας, δι-
αὐτὸς ὁ Ἀντοκράτωρ, ἅπτων κηρὸν, ἐ-
θυμία τὸ θνυσιαστήριον καὶ τὴν ἀγίαν
σορὸν.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ τὸ πρῶτον τὸ 526
ἐγράφη ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος ἐπὶ ταῖς
λαμπραῖς νίκαις τοῦ Ἡρακλείου, καὶ
ἐπὶ τοὺς θόλους τοῦ Ναοῦ τοῦτου ἤκου-
σαν τὸ πρῶτον οἱ Χριστιανοὶ τὸν θού-
ριον τῆς Ἐκκλησίας ὕμνον « Τῇ ὑπερ-
μάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητή-
ρια » ὡς καὶ τοὺς μελιρρύτους ἐκεί-

(Εἰς. 17). Ἐπιγραφὴ τοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Σεργίου καὶ Βάρχου.

ρους ὕμνους πρὸς τὴν Θεοτόκον, οὓς ἔκτισε μετὰ τόσης εὐλαβείας οἱ Χριστιανοὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν ἑαυτῶν Ἐκκλησιῶν, χαιρετίζοντες καὶ μεγαλύνοντες τὴν ἐπέρμαχον στρυτηγὸν τῶν Χριστιανῶν, τὴν Θεοτόκον.

Ἐν τῷ ραῷ τούτῳ ὑπῆρχον 74 κληρικοὶ (12 Πρεσβύτεροι, 18 Διάκονοι, 6 Διακόνισσαι, 8 ὑποδιάκονοι, 20 ἀναγνώσται, 4 ψάλται καὶ 6 πνλωροί.

Σήμερον ἀπὸ τοῦ Ναοῦ τούτου οὐδὲν ἕτερον διεσώθη, εἰ μὴ τὸ ἁγίασμα, καὶ ὁ ρεωστί ἐγερθεὶς ραός.

Περὶ τὰς Βλαχέρνας ἔκειντο τὰ Παλάτια τῶν Βλαχερνῶν καὶ τὰ τεῖχη τῶν Βλαχερνῶν, ὅπου ἐστρατοπέδευσαν οἱ πολιορκησάντες τὴν ΚΠ. Ἀραβες καὶ Βούλγαροι καθὼς καὶ οἱ Στανροφόροι, οὓς ἐκ τῶν τειχῶν ἐθεῶντο οἱ Βυζάντιοι.

Τὰ περὶ τοῦ Ναοῦ τούτου παρβλ. Πασπάη σ. 390.

Κατάλογον τῆς συλλογῆς τῶν φωτογραφιῶν ὄρα Δελτίον Θ' σ. 28.

Τὸ περὶ τὰς Βλαχέρνας μαρμαρίνον βυζαντινόν. — Ἐξ-ερχόμενοι τῶν Βλαχερνῶν ἔξω ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς θέσιν Ἀϊβάν-Σεράϊ εὗρομεν μαρμαρίνην κολυμβήθραν (¹), εἰς ἣν ὁ βαπτιζόμενος κατήρχετο διὰ τριῶν βαθμίδων. (Εἰκ. 19. 20) Ἄνω τούτου ὑπάρχει ὁπή, δι' ἧς ἔρρεε τὸ ἐκχειλίζον ὕδωρ.

Συνεστήσαμεν, εἰ δυνατόν τὸ λαμπρὸν τοῦτο κειμήλιον γὰ περιέρχετο εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ἀγνοοῦμεν ὅμως ἂν τοῦτο μετηνέχθῃ ἐκεῖ, ἢ εἰς τὸ Ἐθνικὸν τῆς ΚΠ Μουσεῖον.

Ὡσαύτως ὁμοίως μαρμαρίνους κολυμβήθρας εἶδομεν καὶ ἐν τῷ ἐν ΚΠ Ἐθνικῷ Μουσείῳ.

Ναὸς τῆς ἁγίας Θεοδοσίας (Γκιούλ Τζαμι· Ναὸς τῶν ῥόδων. — Ὁ Ναός, ἐξ οὗ τελευταῖον ἀνέβη ὁ λιβανωτὸς ἀπὸ τῆς ΚΠ, ὡς ἐλευθέρως Χριστιανικῆς πόλεως, πρὸ τοῦ ἐπουρανίου θυσιαστηρίου.

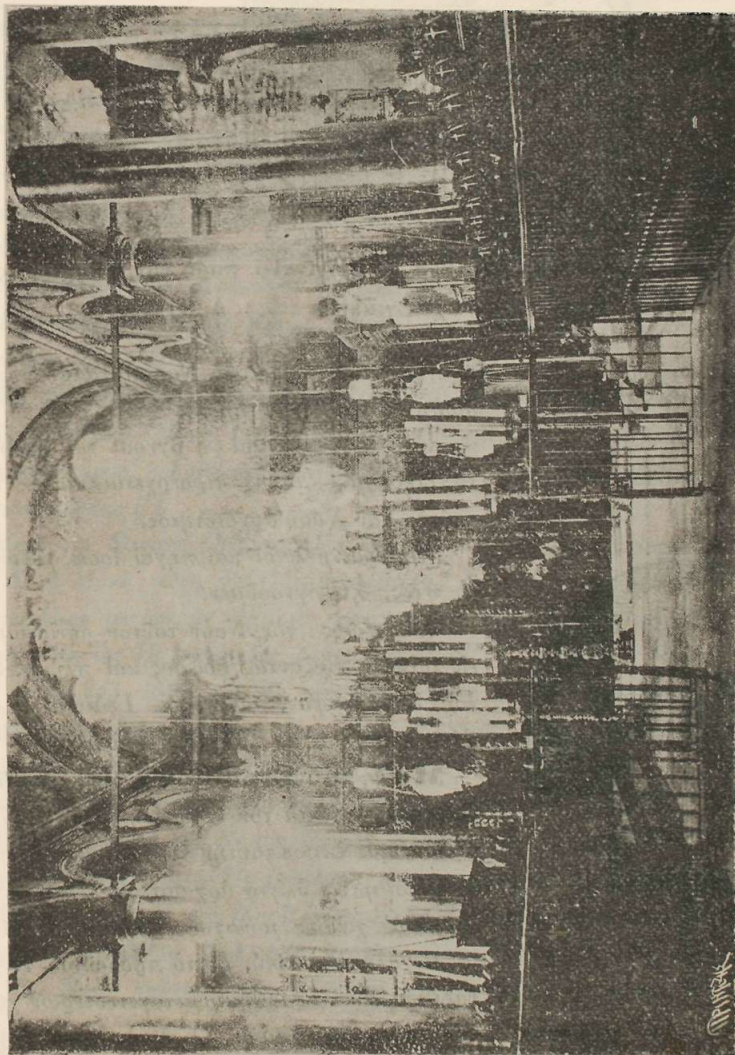
Ἡ ἑορτὴ τῆς ἁγίας τελεῖται 29 Μαΐου, καθ' ἣν, ὡς ἱστορεῖ ὁ Δούκας (σ. 293) ἂν' ἐσπέρας ἦσαν συνηγμένοι οἱ Βυζάντιοι διανυκτερεύοντες περὶ τὴν σορὸν τῆς Ὁσίας, ὅτε τὴν πρωΐαν, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ μετέβαινον εἰς προσκύνησιν, κηρὸς καὶ θυμιάματα φέροντες, ἐξαίφνης ἐνέπεσαν εἰς τὰς παγίδας τῶν Τούρκων δοῦλοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης γενόμενοι.

Ἰσως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκλήθη ὁ ναὸς οὗτος τῶν Ῥόδων, διότι ὅτε εἰσῆλθον εἰς ΚΠ, εὔρον αὐτὸν ἀνθεσιν καὶ ῥόδοις κεκοσμημένον ὡς ἐορτάζοντα.

Ὁ Ναὸς ἐστὶ τρίκογχος (ὦν ἡ μεσαία ἐπίτάπλευρος αἱ δὲ πλάγαι πεντάπλευροι) φέρων θόλον ἄνευ τυμπάνου, ὅπερ ἐστὶ τὸ γνώρισμα τῆς ἀρχιτε-

(¹) Παρβλ. Δελτίον Ζ' σελ. 34—37.

κιονικῆς τῶν ἀρχαιοτάτων Χριστ. Ναῶν· ⁽¹⁾ στηρίζεται δὲ ὁ θόλος οὐχὶ ἐπὶ κίονων, ἀλλὰ ἐπὶ τετραγώνων (ἐκάστη πλευρὰ 7,50 γ. μ.) πενσῶν ἄνευ κιονοπορῶν.

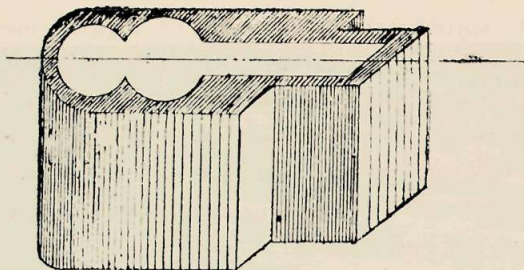

(Εἰκ. 18). Τὸ εὐωπερικόν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Κυρίως ἡ δομὴ τοῦ θόλου, ἄνευ τμημάτων καὶ θυρῶν, δίδει ἡμῖν τὸ ἐνδό-

⁽¹⁾ Λαμπάκη, *Η Μονὴ Δαφνίου* 1889, σ. 80.

σιμον γὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος ἰδεῖν ἔτι πρὸ τοῦ Ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας, ποικιλοτρόπως εἶτα διὰ τῶν αἰώνων ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπιδιορθωθείς

(Εἰκ. 19). Μαρμαρίνη κολυμβήθρα ἐν Βυζαντίῳ παρὰ τὰς Βλαχέρονας (Ἀἰῶν - Σεράϊ), κατὰ σχεδιογράφημα τοῦ κ. Δ. Τρυφίδου.

(ὡς χρησιμεύων εἰς ἀπόθεσιν μηχανῶν τοῦ Τυρρικοῦ Ναυστάθμου) περιεσώθη οὕτω μέχρις ἡμῶν.

Αὐτὴ δὲ ἡ σιγή καὶ ἡ ἄγνοια τοῦ χρόνου τῆς οἰκοδομῆς, ὥσως προέρχεται καὶ ἐκ τῆς πολυῖας τοῦ Ναοῦ ἀρχαιότητος.

Νεώτεροι μελέται καὶ πηγὰὶ ὥσως φέρουσιν εἰς φῶς, ὅτι ἀγνοοῦμεν.

Ἰδιαιτέρως τὸν Ναὸν τοῦτον ἀντιστῶμεν εἰς τοὺς ἐν Βυζαντίῳ σοφούς καὶ πλήρους ζήλου ἱστοριοδίτας, οἷος ὁ κ. Γεδεών, ὁ κ. Μυστακίδης, ὁ κ. Σιδερίδης καὶ ἄλλοι.

Μονὴ τοῦ Στουδίου ἡ τῶν Ἀκοιμήτων.— Κατὰ τὸν Θεοφάνην (Α, σ. 175) ὁ Στουδίους ἐκτισε ταύτην τὸ 447, κατ' ἄλλους δ' ἐκτίσθη εἰς ὀλίγον ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν, ἔτρεφε δὲ χιλίους μοναχοὺς. (Πασπ. σ. 344).

Μεγάλῃ Βασιλικῇ, ἣς τὸ πρόσωπον, ἐν τῇ γάρβῳ εἶναι προσθήκη μεταγενεστέρων χρόνων τῶν Στουδιῶν. Ὁ Ναὸς εἶναι ἔργον ἀρχαϊκῆς Χριστ. τέχνης, περικοσμεῖται ὑπὸ στανροφόρων ζωοκρανῶν, πτηνῶν καὶ στανρῶν, καὶ ἐπερνημύζει ἡμῖν τὸν ἐσωτερικὸν διά-

(Εἰκ. 20) Κάτοψις μαρμαρίνης κολυμβήθρας ἐν Βυζαντίῳ παρὰ τὰς Βλαχέρονας (Ἀἰῶν - Σεράϊ) (ἰδὲ εἰκ. 19).

κοσμον τοῦ Ναοῦ τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάχχον.

Μεταγενέστεραι ὁθωμανικαὶ ἐπιχρωματίσεις ἀσχημίζουσι καὶ καταρρυπαίνουσι τὸ ἱερωτικὸν τοῦ Ναοῦ.

Εἶναι γνωστὴ ἡ φήμη τῆς Μονῆς ταύτης, διὰ τὴν παιδείαν τῶν ἐν αὐτῇ ποτε ἀσκουμένων, καὶ τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ ἐν αὐτῇ ἐκαλλιεργοῦντο τὰ γράμματα, δυστηχῶς, καὶ αἱ διάφοροι θεολογικαὶ ἐριδες.

Οἱ Στουδίται ἦσαν οἱ μετὰ τῆς Θεοδώρας ὑπέρμαχοι τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

Πρὸ παντὸς εἰσὶ γνωστοὶ οἱ ἀδελφοὶ Θεόδωρος καὶ Ἰωσήφ οἱ Στουδίται.

Τῇ 29 Αὐγούστου μεγάλῃ ἐτελεῖτο ἐν αὐτῇ ἐορτῇ, τῶν Αὐτοκρατόρων αὐτῶν θυμιαζόντων τὴν ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ φυλασσομένην κάραν τοῦ Τιμίου Προδρόμου. (Κεδρ. Α. σ. 562. Πορφυρ. Α. σ. 562).

Ὁ Ναὸς εἰς Ὀθωμανικὸν Τέμενος νῦν μεταβληθεὶς καὶ ἐρειπωθεὶς, παρουσιάζει ἀξιοθρήνητον κατάστασιν ἐσχάτης ἐγκαταλείψεως καὶ καταρρεύσεως.

Ἐκτενέστερον τὰ τῆς Μονῆς ταύτης ἴδε Σκαρλ. Βυζ. ΚΠ Α. σ. 306. Πασπάτη σ. 343.

Ἡ Μονὴ τῆς Παμμκαριστοῦ (Φετιχιέ Τζαμέ).— Ἀρχικῶς γυναικεία Μονή, ἐγερεθεῖσα κατὰ τὸν ιβ'. αἰῶνα παρὰ Μιχαὴλ Δούκα Πρωτοσιτάτορος, καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Μαρίας Δούκαινας πρωτοστρατορίσσης καὶ κυτορίσσης (¹)

Μετὰ τὴν ἀλωσιν, Πατριαρχεῖον ἐγένετο ὁ Ναὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, εἴτα δὲ ἡ Μονὴ αὕτη τῆς Παμμκαριστοῦ, ὅπου ἐκ τοῦ Ναοῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μετέφερον ἅπαντα τὰ κειμήλια τῆς Ἐκκλησίας. Διέμεινε δὲ ἡ Μονὴ αὕτη ὡς Πατριαρχεῖον μέχρι τοῦ 1586 (²), εἰς χεῖρας δὲ τῶν Χριστιανῶν μέχρι τοῦ 1591. (³) Ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ διεφυλάσσοντο τὰ ἐν τῷ νῦν Πατριαρχείῳ ἅγια λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας, τῆς ἁγίας Σαλώμης καὶ τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς, πρώτης συζύγου Λέοντος τοῦ σοφοῦ.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐφαίνοντο οἱ τάφοι Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, Ἀννης τῆς Κομνηνῆς καὶ Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου. Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ τούτου ἐνεταφιάζοντο ἅπαντες σχεδὸν οἱ Πατριαρχαί. (⁴)

Ἐξώθεν πρὸς Ν. τοῦ Ναοῦ ἐπὶ μαρμαρίνου διαζώματος σώζεται λόγον ἀξία ἐπιγραφὴ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ λογάδος τοῦ Γένους κ. Σιδερίδου, (μεθ' οὗ, καὶ τὸν Ναὸν τούτον ἐπεσκέφθημεν) καὶ ὃς πλὴν πολυτίμων ἄλλων πληρο-

(¹) Πασπάτη σ. 298. Γεδεών Χρον. τοῦ Πατρ. Οἴκου καὶ τοῦ Ναοῦ.

(²) Γεδεών Χρον. Πατρ. Οἴκου σελ. 53.

(³) Πασπάτη Βυζ. μελέται σελ. 302. Εἰκόνα τοῦ Πατριαρχείου τούτου, τῆς αὐλῆς, τῶν κήπων, φρεάτων κ.λ.π. ἰδὲ Hieneccii Griechh. Kirche. Asien. 1711. Μέρος Γ' σ. 51 fig. 1.

(⁴) Πασπάτη σ. 298—304.

φοριῶν, δημοσιεύει καὶ τὴν ἀρχιεπικτονικὴν τοῦ Ναοῦ κάτοικον⁽¹⁾ καὶ εἰκόνα τοῦ τάφου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ μετὰ συμβόλου μονοκεφάλου Ἀετοῦ (σ. 22).

Ἐν τῷ Ναῷ περιεσώθησαν λαμπρῶς τὰ τρία κλίτη τοῦ Ναοῦ (Ναὸς τριζογχος) καὶ τὰ παραρτήματα αὐτοῦ· πρὸς δὲ τοῦτοις ἐν τῷ θόλῳ τοῦ παρεκκλησίου περιεσώθη ψηφιοθέτημα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐντὸς νυμφῶν οἱ Προφῆται.

Ὁ ἄγιος Γεώργιος περὶ τὴν πύλην τῆς Ἀδριανουπόλεως.

407.—Ἐπὶ λίθου.

† Τό στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ | πεποιθότων στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν | ἦν ἐκτίσω τῷ τιμῷ σου αἵματι |

† ἀναικινύσθω ὁ πᾶνσε | θάσμητος ναὸς ἐνεστὶ | σωτηρίον αἰών (1726) Ἰακωβαρίου Μητρός υἱ | σωτηρίαν τῶν ἐνοριτῶν ἐπε | τρώπων θείας τοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ | Μακαλῆ Ἐξερτζῆ (2).

Ὁ ναὸς οὗτος ἔχει δύο ἐπὶ μεμβράνης ἀξιόλογα Εὐαγγέλια, ὧν τὸ ἐν ἡ καὶ τὰ δύο, ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι, ἦσαν τῆς ἁγίας Σοφίας. Τοῦτων τὸ μὲν ἐστὶν ἔργον ια'. αἰῶνος, τὸ δὲ φέρον σημαδόφωνα ἐστὶν ἔργον ιβ'—ιγ'. αἰῶνος καὶ οὗ λόγον ἄξιον τὸ ἀργυρεπίχρυσον κάλυμμα.

Πάντα τὰ λοιπὰ ἐν τῷ ναῷ εἰσὶν ἔργα συνήθους συγχρόνου τέχνης.

Ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Πανουκλή).—Ἡ διάσημος πηγὴ τοῦ Ἱατρείου, ἡ ἑαία τῆς συγκεντρώσεως τοσοῦτων ἱστορικῶν, ἐθνικῶν καὶ Ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, ἥς τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν Ἱστορίαν τοσοῦτον λαμπρῶς ἐξέμνησε Κάλλιστος ὁ Ξανθόπουλος καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ τῆς Παρασκευῆς τῆς διακαινησίμου, ἦν μετὰ τοσαύτης χαρμοσύνης συγκινήσεως λαμπρῶς ψάλλουσι τόσα ἑκατομύρια πιστῶν ἐπὶ τοὺς θόλους τῶν Ὁρθόδοξων Ναῶν !

Ὁ Ναὸς οὗτος ἐστὶν ἕδρμα Λέοντος τοῦ Μακέλλη, ὃς, πρὶν βασιλεύσει, ὡς ἰδιώτης ὀδηγῶν τὸν ἀναβλέψαντα τινὰ, ἤκουσε «οὐ χρεῶν σε Λέων ἀγωνιστῆν, τὸ γὰρ ἔδωκε ἑγγύς».

Πλήρη ἱστορίαν τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν ἐκεῖ ἐπιγραφῶν ὄρα ἐν τῇ καλλίστῃ μονογραφίᾳ: «Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ» ἐπὶ Ἐδγγελίου ἱερέως. Πρβ. καὶ Σκαρλ. τοῦ Βυζ. ΚΠ.

408.—Εἰς τὸ ἐπέρθυρον τῆς μεσαίας πύλης τοῦ μεγάλου Ναοῦ.

«Ὁ ναὸς οὗτος πηγὴ ὀνομασμένος | πάλαι μὲν ἦν γε ψιδρός, ἀλλὰ καὶ μέγας | νῦν δὲ κτερεύσει τοῦ ἀνωτάτου Κράτους | καὶ πατριάρχου τοῦ σοφοῦ Κων-

(1) Ὁ ἐν ΚΠ φιλ. Σέλλογος Παράσημα K—KB'. Τόμον σ. 19.

(2) Ὁ πωλὼν κασφία καὶ αἰδηρον.

στεινείων | ἀναστακασθεῖς καὶ παλαιῶν τῶν βάρων | ἐκ γῆς θοροῦντων ἤχθῃ
εἰς εἶδος τῷδε | τῶν τε προέδρων καὶ ἐποπτῶν ἐνθῶων | καὶ τοῦ γένους ἀπαντος
ἐν συνεργείᾳ | ὧν δὴ ἐκάστος τοῦνομι' ἐν βίβλῳ πόλου | γέγραπται οὕτω τῆς κα-
λῆς προθυμίας | Σὺ δ' ὦ ἀνασσα ὑδροθυμακτουργεῖ μοι | σῶζοις ἀπαντας ποικί-
κίλων ἐκ κινδύνων | σῶζοις δὲ καὶ σὺν τὸν περίκλυτον δόμιον | καὶ τὸν δ' ἐμ-
δίσαντα ταῦτα Λαγάρην ἀφλῶ (1854) κατὰ μῆνα Ἰούλιον.

409.—Ἐπὶ τῆς ἁγίας Πύλης.

Ὁ πᾶνσεπτος οὗτός νὰς εἰδρῶται ἐπὶ τῶν ἀνο | ρυχθέντων ἐρειπίων τοῦ πα-
λαιοῦ περικλειοῦς ναοῦ κατὰ μῆνα Ἰούλιον | τοῦ 1855 ἐγκαινισθεῖς τῇ 2 Φεβρ.
τοῦ 1853 προτροπῇ τῶν ἐντιμοτάτων τοῦ νοσοκομείου ἐφόρων τοῦ τε Ἀνέ-
στη Ἰωάννου Φάκρη Χ. Πανωλάκη Καμάρα, Κωνστ. Ἰω. Ἰπλιετζή καὶ Δημ.
Ζαφροπούλου ἐπιστασίᾳ δὲ | Χ. Πανωλάκη Καμάρα, Κων. Ἰωάννου Ἰπλιετζή
καὶ Γεωργίου Φωτιάδου | τῶν τε ἀρχιτεκτόνων Νικολάου Γκαρζόγλου καὶ Μαρτίν
Κάλα | Ἀλλὰ πηγὴ χάριτων ἀκένωτε δέσποινα περιφροῦρει | καὶ σκέπε καὶ
περίσωζε τοὺς συνδρομητάς τοῦ ἱεροῦ σου | τοῦτου τεμένους δροσίζουσα αὐ-
τοὺς ἐκ τῶν τῆς ἀκένωτου σου | πηγῆς ναμάτων.

410.—Ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ, ἐν τῷ ὑπογείῳ ναῷ, δεξιᾷ τῷ κατερχομένῳ.

Διψῆς : κατελθὼν ξεῖν' ἄδιφος εἰλθ' ἄνω θεῖου δροσισμοῦ ἐμπλεως θεορρύτου
ἄλλ' αὖ ἀπελθεῖν ἀγλαῆς πηγῆς θέλων εὖξαι ὑπὲρ νῦν καὶ παλαιῶν κτιτόρων
1854 Μηνὶ Μαΐῳ.

411.—Αὐτόθι ἀριστερᾷ

Ἄντλει ὕδωρ ἔπεστι καὶ γὰρ ἡ χάρις | ἡ θυμακτουργὸς τῆς Πανάγνου Παρ-
θενου | μάρτυς, πάθῃ, αἴσθημα, ἀπλετος χρόνος | Κωνσταντίος δῆλωσε τῆς
Κωνσταντίνου | ἀφλῶ μηνὶ Ἀπριλίῳ.

Ἐν τῇ πηγῇ ταύτῃ πλέουσι τὰ ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τηγανισμένα ἱστορικά
φράγματα τῆς ἀλώσεως τοῦ Βυζαντίου (1453).

Ἡ ἐκφραστικὴ παράδοσις τοῦ λαοῦ λέγει ὅτι γυνὴ τις ἐτηγάνιζε φάρια εἰς
τὴν θέσιν ταύτην, ὅτε ἦλθεν ἡ ἀπαίσσιος εἰδησις ὅτι ἡ Πόλις ἠλώθη.

Διὰ τὸν λαὸν ἡ ἄλλοσις τῆς Πόλεως, ἐν ᾗ περιεχλείετο τὸ πᾶν τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου καὶ τοσαῦται ἱστορικὰ δόξαι, ἦτο τι ἀδύνατον.

Ἡ γυνὴ ἑκκληστὸς καὶ ἀπιστοῦσα, ἀπύνησεν ὅτι τότε θὰ πιστεύσω ὅτι ἡ
Πόλις ἔπεσεν, ἂν τὰ φάρια αὐτὰ ὅπου τηγανίζω ζωντανέουν καὶ πηδῇσιν
εἰς τὸ νερό.

Καὶ ὁμως φεῦ ! Ἡ ὥραία ποίησις τοῦ λαοῦ λέγει ὅτι τὰ φάρια ἐξωνι-
αφαν καὶ ἐπύδησαν, ἄρα ἠλώθη ἡ Πόλις !

Πόσας μεγάλας ἱστορικὰς ἀληθείας δὲν καλύπτουν αἱ λαϊκαὶ παραδόσεις
ἐπὶ τοιαύτας ἀπλᾶς καὶ μεσιτὰς ἐννοιῶν διηγήσεις ;

Τι ἄλλο εἶναι ὁ μαρμαρωμένος βασιλεὺς, καὶ ὁ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας Σοφίας μαρμαρωμένος καὶ κοιμώμενος ἱερεὺς, ὅστις δὲν ἐτελείωσε τὴν λειτουργίαν, ἀλλὰ περιμένει ἐκεῖ, ἄγρυπνος τῶν Ἑλληνικῶν ἐλπίδων καὶ πόθων φύλαξ, (ὅταν πληρωθῶσιν οἱ καιροὶ καὶ ἡ Πόλις ἐπανέλθῃ εἰς τὰς χεῖρας ἐκείνων ἀφ' ὧν ἀφηρέθη), οἱ οὗτος θὰ ἀναζήσῃ τόσον, ὅσον νὰ τελειώσῃ τὴν λειτουργίαν του καὶ εἶτα νὰ ἀποθάνῃ ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων!), τί ἄλλο, λέγομεν, εἶναι τοῦτο εἰμὴ ἡ ζωηρὰ ἀναπαράστασις τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν ἐλπίδων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους; Ποῖον ὕψος ποιήσεως, καὶ φιλοσοφίας, ποίας βεβαίας ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος δὲν ἐποκρῦπτει ἡ συγκινητικωτάτη αὕτη τοῦ λαοῦ παράδοσις;

Αὐταὶ ἐπισχύνουσι τοὺς λαοὺς, καὶ διὰ τούτων ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἀναγνώσῃ λαός, τηρεῖ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, καὶ διὰ αὐτῶν νικᾷ καὶ θριαμβεῖ, ἀρκεῖ αἱ Κυβερνήσεις νὰ ἀναπτύσσωσι τὰ σπέρματα ταύτης, καὶ διὰ τῆς ἐθνικῆς κατηχήσεως νὰ ἐξεγείρωσι τὸ ἡθικὸν καὶ τὸ ἐθνικὸν τοῦ λαοῦ φρόνημα.

Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Ναοῦ τούτου ἐταφιάζονται νῦν οἱ Πατριάρχαι ΚΠ.

Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Γαλατῆ.—Ἐθαυμάσαμεν ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ τὸ ἐξοχὸν ξυλογεγλυμμένον εἰκονοστάσιον, τὴν μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ καὶ ἐν γένει τὴν εὐπρέπειαν τοῦ Ναοῦ. Ἀρχιερατικὸς τοῦ Ναοῦ προϊστάμενος, ὅτε ἡμεῖς τοῦτον ἐπισκέφθημεν, ἦν ὁ λογιώτατος καὶ σεμνότατος Ἀρχιερεὺς, ὁ Συνάδων Εὐγένιος (νῦν Καρπάθου).

412.—Ἐπὶ τῆς ὥραιας πύλης ἀπεικονίζεται ὁ δικέφαλος Ἀετὸς καὶ ἑπ' αὐτόν.

«Ἰδοὺ πλήρης δόξης ὁ οἶκος Κυρίου»

Αλόγου ἀξία ἡ ἐν τῷ Νάρθηκι εἰκὼν τῆς Μεταμορφώσεως, ἥτις δέον νὰ περιωδῇ πον ἐν Βυζαντίῳ, μεταξὺ τῶν κειμηλίων τῆς Χριστιανικῆς Τέχνης.

Νεκροταφεῖον, Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως.—Εἰς τὴν Δ. πρόσοψιν διὰ ψηφιδετήματος εἰκονίζεται ὁ Θεὸς Πατὴρ Ο ΩΝ καθήμενος ἐπὶ θρόνον καὶ κρατῶν ράβδον, ἐφ' ἧς πάλιν ἀναγινώσκωμεν Ο ΩΝ. Ἡ εἰκὼν φέρει καὶ κοσμήματα φύλλων ἀμπέλων, ἀληθῶς ἐξωφρενικὸν ἔργον δυτικοῦ καλλιτέχνου. Ἡ εἰκὼν παρίστησι τὸν Βάκχον μᾶλλον, ἢ τὸν Ἀναρχὸν Πατέρα τῆς Χριστιανικῆς ἀγιογραφίας (*).

413.—ὑπὸ τὴν εἰκόνα ταύτην

«PRETEXTAT 1888»

(*) Δικαίως ὁ Ἀνκειάρχης κ. Χ'. Χρήστον ἔλεγεν ὅτι ὁ Ναὸς οὗτος πρέπει νὰ λέγηται Ναὸς τῆς Παραμορφώσεως καὶ οὐχὶ τῆς Μεταμορφώσεως.

Παρακαλέσαμεν τὴν Α. Π. τὸν Οἰκουµενικὸν, εἰ δυνατόν νὰ ἀταλεύῃ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τοῦτου χώρου τὸ γελαιογραφικὸν τοῦτο τερατοῦργημα. Ἀγνοοῦµεν δὲ ἂν τοῦτο ἐγένετο.

414. — Ἐπὶ τοῦ Εἰκοστοστασίον.

«Σακηνή ἡ λεγομένη ἀγία ἀγίων»

Αλόγου ἄξιοι οἱ τάφοι τῶν πλουσίων ὁμογενῶν, ὧν διαπρέπει ὁ τάφος τῆς οἰκογενείας Ζαρίφη (¹).

Τὰ τεύχη τῆς Κ.Π.—Μεγαλοπρεπῆ, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἀνεξήγητόν τινα μεγαγχολίαν τῷ ὁδοιπόρῳ ἐμπνέοντα, μάλιστα ὅταν οὗτος ἐστὶν Ἕλλην, γνωρίζων τὴν ἱστορίαν, καὶ τὰ πρὸ ἐκάστης πύλης συμβάντα.

ὦ ! Ἐὰν ταῦτα εἶχον φωνήν, πόσα θὰ ἔλεγον, πόσα θὰ διεγούρτο καὶ πόσα δὲν θὰ ἐξήγουν ἡμῖν τέως ἀμφιβαλλόμενα καὶ ἄγνωστα. Συχνὰ πνικρὰ ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀναγινώσκομεν ἐπιγραφὰς τῶν αἰοιδίμων Αὐτοκρατόρων, οὔτινες ὡς πρωτὸν καὶ κύριον αὐτῶν μέλημα εἶχον τὴν τῶν τειχῶν ἐνίσχυσιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν. Οὕτως.

415. — Ἐπὶ τῶν χειρσαίων τειχῶν τοῦ φρουρίου (φωτογ. ἀρθ. 6778).

† ΙΩ ΕΝ ΧΩ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩ...
..... ΤΕΜΖ (6947-1439) ΕΤΟΥΣ (²)

Χρυσή πύλη.—Ἡ ἐνδοξος καὶ περιδόξος πύλη, δι' ἧς ἢ νικηταὶ καὶ χύσειπτοι ἢ νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι εἰσέρχοντο εἰς τὸ Βυζάντιον οἱ Χριστιανοὶ Αὐτοκράτορες τῆς Ἀνατολῆς. Διὰ τῆς πύλης ταύτης εἰσῆλθεν ὁ Αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος, Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, Ἰωάννης ὁ Τοιμισκῆς καὶ μέγας Ἡράκλειος κομίζων ἐκ Περσίας τὸν Τίμιον Σταυρόν.

Ἡ Χρυσὴ Πύλη ἀποτελεῖται ἐκ δύο μικροτέρων πλαγίων θνρῶν καὶ τῆς ἐν μέσῳ μεγαλειτέρας, ἐκτισμένη ἰσοδομικῶς ἐπὶ παλλεύκον λαμπροῦ μαρμάρου

Ἀνω τῆς μεσαίας θύρας εὔρηται ἐν ὥραίῳ κεκοσμημένῳ κέκλῳ τὸ ἱερὸν μονόγραμμα τοῦ Ἰησοῦ

(¹) Ἡ διατήρησις τῶν ἰδιοκτητῶν τάφων, εἰς 4 τάξεις διακρινομένη, ἔχει, ὡς εἶπον ἡμῖν, ὡς ἑξῆς : Α'. λίθ. 100. Β'. 40. Γ'. 25. Δ'. 12.

Ἔχουσι δὲ ἐκεῖ χώρον οἱ Ὁρθόδοξοι 66. χιλ. □ Οἱ Ἀρμένιοι 90. χιλ. □ καὶ Οἱ Ἀρμενοκαθολικοὶ 100 χιλ. □

(²) Παρβ. 41 ἐπιγραφαῖς τῶν τειχῶν εἰς τὰ πρὸ τῶν Χειρσαίων τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ Πασπάτη Βυζ. Μελέτ. σ. 33. Παρβ. καὶ G. Albert. Bosphorus 1907. ἐν ᾧ καὶ ὑπὸ τοῦ ἱεταίρου τῆς Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιρείας I. Gottwald «Die Stadtmauern von Gulata, καὶ E. A. Σιδερίδου παρατηρήσεις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Θεοτόκου παρὰ Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγῳ Κων/πόλεως Τόμ. αθ'. σελ. 122 κτλ.

Πόσον λαμπρὰ παράστασις, ἐποδεικνύουσα ὅτι πᾶς θριάμβος τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων τελεῖται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ !

416.—Ἐκατέρωθεν ταύτης ἐπὶ χρώματος ἐπιῶχον πολλὰ ἐπιγραφαί, ὧν πρὸς τὰ δεξιᾷ

† Ο ΘΣ ΚΑΛΩΣ ΗΝΕΓΚΕΝΣΕ (=ὁ Θεὸς καλῶς ἡνεγκέν σε)

Τὴν Πύλην ταύτην ἐπεσκέφθημεν μετὰ τοῦ σοφοῦ φίλου κ. Σιδερίδου τῇ 26 ἑβρ. 1902.

Περὶ ταύτης ἰδὲ Πασπάτη Βυζ. Μελ. σ. 75—78.*

Ταύτην καὶ νῦν, ὡς ἀναφέρει ὁ Πασπάτης (σ. 79), πολλοὶ τῶν γερόντων ὀνομάζουσι «Χρυσόπορτα.»

Ναὸς ἁγίου Διομήδους.—Παρὰ τὴν Χρυσὴν Πύλην ἔκειτο ὁ Ναὸς τοῦ ἁγίου Διομήδους, περὶ οὗ ἀναφέρει Λέων ὁ Γραμματικὸς ὅτι, πτωχὸς καὶ ἰδιώτης ἔξω εἰς τὸ πεζούλιον τοῦ Ναοῦ ἐκοιμῆτο ὁ εἴτα ἑνδοξὸς αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδὼν (866—886), ὅτε ὁ προσμονάριος ἐφημέριος τοῦ Ναοῦ Νικόλαος Ἀρδοροσάλιτης δις καὶ τρίς εἶδε καὶ ὄντα τὸν ἅγιον Διομήδη ἐπιπάσσοιτα αὐτὸν ὅπως ἐξέλθῃ καὶ εἰσαγάγῃ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τὸν ἔξωθεν κοιμώμενον Βασίλεα ! (πρβ. Σεβ. Γόρτινος κ. Μαρτίνου οἱ Αὐτ. τοῦ Βυζ. σ. 71).

Κέραμον τοῦ Ναοῦ τούτου, ἐφ' ἧς τὰ γράμματα † ΔΙΩΜ | ΗΔΟΥ γυλάττομεν ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπ' ἀριθ. 3338 (Καϊάλ. Μουσείου σελ. 17). (1)

Τὸ ἐπιταπύργιον.—Παρὰ τὴν Χρυσὴν Πύλην εὔρεται τὸ φρούριον τοῦ Ἐπιταπύργιου, ὅπερ ὠσαύτως τῇ 26 ἑβρῶν 1902 μετὰ τοῦ κ. Σιδερίδου ἐπεσκέφθημεν, καὶ ὅπου ὁ Πύργος, ὃς ἐχρησίμευσε στόμα τοῦ ἄδου καὶ ποταμὸς αἱμάτων ἀναριθμήτων Χριστιανῶν.

Νομίζει τις ὅτι σιάζουσιν αἶμα αἱ πέτραι τοῦ σκοτεινοῦ φρουρίου, ἔνθα τὸ φοβερὸν φρέαρ, εἰς ὃ ἐρρίπτοντο τὰ ἀποκεφαλιζόμενα πτώματα, νομίζει τις ὅτι ἐκόσθη πέτρα ἐκπέμπει θρήνους καὶ στεναγμούς, λυγμοὺς καὶ δάκρυα ἐπὶ τῷ φρικτῷ ἀποχωρισμῷ ἀπὸ τῶν φιλιᾶτων προσώπων !

Νομίζει τις ὅτι ἀκούει παραμένοντα τὸν ἀπαύσιον κρότον τῶν βαρέων ἀλέσεων καὶ τοὺς μαύρους πελέκεις τῶν δημίων !

*Ἐπὶ ἐνὸς χθαμαλοῦ πρὸς τὴν γῆν ὀγκολίθου ἀναγινώσκομεν.

A | La mémoire—des Français | morts dans les fers | des Othomanes.

(1) Ταῦτα εἶσι τὰ ἀντικείμενα, ἕνα περιέβρισε καὶ ἐνέπαιξεν ὁ ἀμαθὴς νεανίας Ἀδμαντίου, (πρβλ. «Ταχυδρόμος» Ἀθηρῶν 30 Ἰουνίου—21 Ἰουλίου 1908), ὃν ἀμείβων ἐπὶ τῇ ἀοεβείᾳ, ἀνθαδίᾳ καὶ ἀμαθίᾳ ὁ ὑπονοστής κ. Στάης διώρισεν ἔφορον δηλ. προστάτην τῶν Χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων !

Ὁ τάφος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. — Τῇ 30 Ἰβρίου 1902 ἐπεσκέφθημεν τὸν τόπον, εἰς ὃν λέγεται ὅτι ἐτάφη Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος.

Δύο Τοῦρκοι, ὁ εἷς ἐκεῖ καφετζῆς, καὶ ὁ ἕτερος γέρον, ἐκεῖ καθήμενος (δῆθεν φύλαξ τοῦ Τάφου), συνεπλάκησαν τίς τῶν δύο νὰ μοὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν καὶ νὰ μὲ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ἐνωτέρω Τάφον.

Οὔτοι εἶχον τοὺς παλμοὺς τοῦ μπαξισίον, καὶ ἐγὼ τοὺς παλμοὺς τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς μαύρης τῆς Πατρίδος!

Εἰσῆλθον. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σκεφθῇ τις ποῦ καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ᾔγῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην τεθαμμένος ὁ Μέγας τοῦ Βυζαντίου Ἀυτοκράτωρ. Περιμανδρωμένη αὐλὴ μὲ ἓν καὶ μόνον δένδρον, ὅπου ὀρίπτονται αἱ ἀκαθαρσῖαι ἐκ τῶν πέριξ οἰκιῶν, εἶναι τὸ μόνον θέαμα, ὅπερ βλέπει τις ὀδηγούμενος δῆθεν, ὅπου ἐτάφη ὁ τελευταῖος Ἀυτοκράτωρ.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ὁ χῶρος οὗτος, καὶ ἄλλοι χῶροι ἐν ΚΠ ὑποδείκνυνται ὅτι ἐνέχουσιν τὸ σῶμα τοῦ Παλαιολόγου.

Ποία ἡ ἀλήθεια; Οὐδεὶς οἶδεν, διότι καὶ οὐδεὶς τῶν συγχρόνων ἐν μέσῳ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καταστροφῆς καὶ τοῦ φοβεροῦ ἀλαλαγμοῦ, περὶ τοῦτον τι ἔγραψεν ἢ παρέδωκεν.

Παρήγορον ὅτι καὶ Ὁθωμανοὶ καὶ Ἕλληνες ἀναμνησκονται διὰ τῶν τοποθεσιῶν τοιούτων τοῦ Μεγαλομάρτυρος Βασιλέως, καὶ προκειμένου περὶ λήθης τοῦ μεγάλου γεγονότος, προτιμῶσι νὰ δεικνύσῃ που τὸν τάφον τοῦτον.

Κατὰ τὸν κ. Σιδερίδην, ὃς λαμπράν, ὡς ἔθος αὐτῷ μονογραφίαν ἐξέδωκεν ἐν τῷ περιοδικῷ «Μελέτῃ» καὶ εἰς τὴν Ἑφημ. «Κράτος» (5 Ἰουν. 1908 ἀριθ. 633) καὶ ἀλλαχοῦ περιέληψεν («Ἀρμονία» Σμύρ. 18 Ἰουν. 1909) περὶ τοῦ θανάτου, τάφου καὶ τῆς σπάθης αὐτοῦ, ὁ Παλαιολόγος ἐτάφη ἀμέσως ἐνδόξως ἐν τῷ Ἡρώῳ τῶν Βασιλέων, ἐν τῷ Ναῷ τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων, καὶ διεκατεδαφιζομένου βραδύτερον τοῦ ναοῦ, τοῦτον περὶ τὸ 1156—1159 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόπουλος κατέθετο ταῦτα εἰς τὴν κορπύτην τοῦ Γκιουλ-Τζαμί, ἔκτοτε φραχθείσης τῆς ὁπῆς τῆς κορπύτης, κατὰ σωζομένην παράδοσιν.

Ἔχουσι ταῦτα οὕτως; σκαπάνη καὶ ἔρρενα, πρὸ παντός ἐπιστήμῳ νικῇ ἐλεγεῖα εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἐξετάσῃ τὰ τοῦ Ναοῦ, εἰσὶ τὰ πρῶτα καὶ μόνὰ ἐφόδια.

Ἀλλὰ ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ Ὁθωμ. Κυβέρνησις; ἀγροοῦμεν. Ὅπως ποτ' ἂν ᾔ, ὅπως ἐν Ἑφέσῳ καὶ ἀναπόδραστον οὕτως εἰπεῖν ἀνάγκην ἐκεῖ που οἱ Χριστιανοὶ δεικνύουσι τὸν τάφον Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, οὕτω καὶ ἐν Βυ-

ζαντίον καθ' ὁμοίαν φιλόδοξον καὶ φιλόπαιρνον, ὡς εἶπομεν, ἀνάγκην οἱ Χριστιανοὶ θέλουσι τὰ πιστεύουσιν ὅτι ἐν ΚΠ ἐκεῖ πον πέραξ κοιμᾶται τὸν αἰώνιον ἔπνον τοῦ Μάρτυρος, ὁ τελευταῖος τοῦ Βυζαντίου Ἀντοκράτωρ.

Ἡ Σπάθη τοῦτον μετηρέθη, κατὰ τὴν «Πανδώραν», εἰς τὸ Μανσωλεῖον Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ κλαπείσα εἶτα ἐπωλήθη εἰς τὸν Πρέσβην τῆς Σαρδηνίας, καὶ ἐκεῖθεν μετηρέθη εἰς τὸ Τουρῖνον, ὅπερ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Σαρδηνίας, («Ἀκρόπολις» 4 Δεκεμβρίου, ἰδὲ καὶ φύλλ. 3 Δεκεμβρίου καὶ 5 Δεκεμβρίου, διὰ τὴν Σπάθην τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ὅτι αὕτη εὑρίσκεται εἰς τὸ Τουρῖνον).

Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος.

417.— Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ἑλλήν. Φιλολογ. Συλλόγου, ἐπὶ λάθον ἐν σχήματι Σταυροῦ ($0,40 \times 0,26$) ἀνέγνωμεν :

ΕΝΘΑΔΕ | ΚΑΤΑΚ | ΙΤΕΟΤΗ | ΣΜΑΚ | ΑΡΡΙΑΣ | ΜΝΗΜΗΣ ΙΩ |
ΑΝΝΗΣ †

418.— Ἐτέρα ἐπιγραφή

† ΕΝΘΑΔΕ ΚΑΤΑ | ΚΙΤΕ ΣΤΕΦΑ | ΝΟΣ

419.— Ἐτέρα ἐπιγραφή

ΕΝΘΑΔΕ | ΚΑΤΑ | ΚΙΤΕ ΔΟΜ | ΝΑΧΩΡ | ΙΒΛΕΟΝ | ΤΟΣ ΘΕΡ |
ΟΝ ΓΑΜΕΤΙ | ΙΑΜΕΝ | ΙΣΕΒΕ | ΑΝΥ ΤΕΛΕΥΤ | ΜΗΝΙ ΔΕΚΕ | 8-
ΚΕΝΒΙ ΙΝΔ

Ἑθνικόν, Μουσσεῖον.— Ἐν τῷ Ἑθνικῷ Μουσείῳ τῆς ΚΠ, ἐνθα εὐτυχῶς διαπρέπει ἡ γνώμη καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ σοφοῦ Καθηγητοῦ κ. Μυστακίδου, εἶδομεν λόγον ἀξίαν πληθὺν ἀντικειμένων τῆς Χριστιαν. τέχνης.

Οὕτως ἐν αὐτῷ εἶδομεν τοὺς καλονμένους μεταλλίνους στεφάνους ἢ πολυκάνδηλα· «Στ έ φ α ν ο ς ά γ ί ο υ Γ ε ω ρ γ ί ο υ», ἐφ' οὗ ἐτίθεντο πλεόνες ἐπὶ τῆς στεφάνης κανδηλαί. Εἶδομεν λόγον ἄξια ἀναγεγλυμμένα θαυράκια μεσοθύρια, διάστyla, μαρμαρίνους κολυμβήθρας κλπ..

418.— Ἐπὶ μαρμαρίνης δὲ σαρκοφάγον ἰδιορρόθμον σχήματος ($2,05 \times 0,05$) ἀναγινώσκομεν τὴν λίαν ἐκφραστικὴν ρῆσιν † θεοῦ κελεύει †

419.— Ἐν ἑτέρῳ δὲ ὁμοίῳ σαρκοφάγῳ ($1,97 \times 0,79$) ἀναγινώσκομεν

+ 8K-ΛΕΥC I +

ΘΕΟΥ ΚΕΛΕΥCΕΙ ἢ
† ΘΕΟΥ ΚΕΛΕΥCΙC †

Λόγον ἄξιον ὅτι ἡ πρώτη λέξις «ΘΕΟΥ» γράφεται δι' ἐνὸς καὶ μόνου γράμματος.

420.—Εἰς τὴν κλίμακα τοῦ νέον περιπιέζον τοῦ Μουσείου

“ινδ. η ἔτους Ἰωλγ (6855=1528)”

ΝΕΟΧΩΡΙΟΝ

Ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

421.—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου.

Ἀνεκαινίσθη ἐκ βάθρων ὁ ἱερός οὗ | τος ναὸς τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος |
Γεωργίου δαπάνη τοῦ Παναγίου Τά | φου ἐπὶ τῆς Πατριρχείας τοῦ Μπα | ριω-
τάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυ | ρίου Κυρίου Κυρίλλου τοῦ Β' | ἐν ἔτει
σωτηρίῳ αἰῶνα (1831) Μαΐου'.

422.—Ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ Νάρθηκος, ἐπὶ πλακός.

† Ἐνταυθα κεῖται ὁ τῶν Ἱεροσολύμων | Πατριάρχης Κυρίλλος ὁ Β'. 1877
Αὐγούστου 18.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου ἀντὶ τῆς εἰκόνης IC. XC. εἰκονίζεται τὸ ἱερὸν τριμί-
μορφον.

423.—Ἐπὶ τῆς εἰκόνης ταύτης, περὶ ἣν εἰκονίζονται Ἄγγελοι καὶ Ἀ-
πόστολοι.

Ἔνετη αχ'70 (1699) ετοῦτην τὴν εἰκόνα τὴν ἔστοιλε ὁ δημήτρης τοῦ Κων-
σταντινου ἡς στονε ὁχορη ἡς τῶν αἰγων Γεοργγων ἡς στωμε ταχῆ.

MP Θ8 ΡΟΔΟΝ ΤΟ ΑΜΑΡΑΝΤΟΝ

Αὕτη καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ Προδρόμου εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ δωρητοῦ.

424.—Ἐπὶ εἰκόνης τῆς Ἀγίας Βαρβάρας.

“Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ ογουρλί αψξδ (1764).

Ἐπὶ τοῦ Δεσποικοῦ Θρόνου κρέμαται περιστρεφά κρατοῦσα κόσμος
ἐλαίας.

Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου.

IC. XC. } ἀπλῶς
MP Θ8 }

425.—ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Θωμᾶ.

“Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων τοῦ εὐλογημένου ρουφετίου τῶν Κωνσταντινου-
πουλιτῶν λεπτουργῶν τῇ 23 Φεβρουαρίου 1853 χεῖρ Μπαλακίου Χειλείτου εἰς
Τζηπαλή”. (Τὸ Τζημπαλή ἐνθα τὸ Γκιουλ-Τζαμί).

426.— ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Βαρβάρας.

“Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ογουρλί αψξδ (1764).

ΧΑΛΚΗΔΩΝ (ΚΑΤΙΚΙΟΙ)

Ἐξερχόμενός τις εἰς Χαλκηδόνα, βλέπει ἀμέσως ἐπὶ τοῦ λιμένος κιονόσκον, εἰς ὃν προσδένονται τὰς λέμβους· οὗτος ἐστὶ τμῆμα διαστύλων ἀρχαίου Χριστι. Ναοῦ.

Ἐπὶ τοῦ Σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Χαλκηδόνας εὔρηται λάραξ (2,80—1,40), ἥν ἔφερον ἐκεῖ ἐκ τῶν πέριξ μερῶν, καὶ δὴ ὡς μοι εἶπον ἐκ Νικομηδείας.

427.—Ἐπὶ τῆς λάρακος ταύτης :

† ΜΑΡΑΣΥΠΟΒΟΛΕΥΣΤΗΣΑ	(Μαράς ὑποβολεύς τῆς Ἀ
ΓΙΑΣ ΤΟΥ ΘΘ ΕΚΛΗΣΙΑΣΑ	γίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἡ
ΝΕΝΕΩΣΑΜΗΝ ΧΑΡΙΣ	νενεωσάμην χάρις
ΘΙΣΑΝΕΜΟΙ ΠΟΙΕΛΟΝ (1) †	θεισάν μοι πύελον)

428.—Ἐπὶ τοῦ τάφου Εὐτροπίου, πρὸ τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸν ἀριστερὸν τοῖχον.

† ΕΥΤΡΟΠΙΩ ΤΑΦΟΣ ΕΙΜΙ ΠΕΡΙΦΡΟΝΟΣ Η ΓΑΡ ΑΛΗΘΕΣ |
ΟΥΝΟΜΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΙΧΕΝ ΑΕΙΔΟΜΕΝΟΝ | ΑΤΡΟΠΕ
ΜΟΙΡΑ ΩΝΤΙ ΤΟΝ ΕΥΤΡΟΠΟΝ ΗΡΠΑΣΑΣ ΑΝΔΡΑ | ΟΣ ΦΕ-
ΡΕΝ ΕΞ ΜΟΝΑΔΑΣ ΤΡΕΙΣ Δ' ΕΤΕΩΝ ΔΕΚΑΔΑΣ | ΠΕΤΡΟΣ
ΔΕ ΓΝΩΤΟΣ ΣΤΑΘΕΡΗΝ ΠΛΑΚΑ ΤΗΝ ΔΕ ΧΑΡΑΞΑΣ |
ΣΤΗΣΕΝ ΑΠΟΦΘΕΙΜΕΝΩΙ ΤΟΥΤΟ ΓΕΡΑΣ ΠΑΡΕΧΩΝ †

Ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ εὔρομεν κιονόσκρον ἀκανθωτὸν (ῦψος 0,52 πλ. 0,52), προσερχόμενον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Εὐφημίας.

ΜΑΛΤΕΠΕ (πάλαι Βρύας)

Τῇ 23 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὸν παλαιὸν Βρύαν (Μάλτεπε), ὃν ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὡς τὸν πρῶτον τόπον, ἐν ᾧ ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐνταῦθα ἐπεσκέφθημεν τοὺς ναοὺς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ Μεταμορφώσεως.

Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

429.—Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ περιέχοντι συντρίμματα διαστύλως ἀρχαίων, κιονοκράνων καὶ θωρακίων, εὔρηται ἡ ἐπιγραφή αὕτη :

Ἦ ἱερὸς οὗτος ναὸς τοῦ Ἁγίου | Νικολάου παθὼν ἐκ τοῦ σεισμοῦ τῆς 28ης Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἀνηγέρθη ἐκ θεμελῶν | ὧν ἐπὶ Μητροπολίτου Χαλκηδόνας Ἰωα |
κείμ Εὐθυβούλῃ ἀρχιεπισκτονοῦν | τος Κ. Κωλέτῃ. Μηνὶ Ὀκτωβρίου 1894.

(1) Ἀπὸ πύελον=θήκη, λάρακα.

Ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως. — Ναὸς νεώτερος καὶ μικρότερος τοῦ πρώτου. Ἐν τῷ παῶι τοῦτῳ ὀπισθεν εἰκόνας τῆς Μεταμορφώσεως εἶδομεν εἰκόνα.

ΙC. XC. Ο ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ

430.— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

«αψξ (1760) δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ξοξέρ | τοῦ Κωνέλου».

BOSTANDJIBACHI (τοποθεσία)

Τῇ 23 Σεπτεμβρίου 1902 ἐπεσκέφθημεν ἐρείπια Χριστ. Ναοῦ, κίονας ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ὧν ὁ εἷς ἦν. 2,15 ὁ δὲ (στάμ.) διάμ. 0,38, καὶ διπλοῦν φυλλοφόρον κιονόκρανον (0,85) ἄνευ σταυροῦ. Πρὸς δὲ καὶ ἐπόγειον Ἐκκλησίαν, περὶ ἣν εὔρηται ὁσιᾶ.

Χ Α Λ Κ Η

Τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1902 ἐπεσκέφθημεν τοὺς ἐν Χάλκῃ ἱεροὺς Ναοὺς τῶν δύο σχολῶν τῆς τε Θεολογικῆς καὶ Ἑμπορικῆς.

Α'.— **Ναὸς Ἀγίας Τριᾶδος** (Θεολ. Σχολῆς). Βασιλική, τριάντιος.

Ἐπὶ τοῦ Εἰζουροσταίου

ΙC. XC. Ο ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ

MP Θ8 Η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ

431.— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ

«Πρέσβυν σοι χε παντάναξ προβάλλεται ἡ μεταξάδων καὶ λοιπῶν ἀδελφότης | (ὅσα σὴν κλησιν σωτήριον αἴρουσι) τὸν ἐκ θέσεως σὸν ζηλωτὴν Ἠλίην ὃς ταῖς λιταῖς ὑπερθεν δέσποτα σώζοις αψοθ (1772) κατὰ μῆνα Ἰουλίον».

432.— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ Δημητρίου

«Τῷ πανσέπτῳ ναῶ τῆς ἐν Χάλκῃ Πατριαρχικῆς Μονῆς | τῆς Παναγίας Τριᾶδος τὴν ἱερὰν ταύτην εἰκόνα εὐλαθείας ἔνεκα | καὶ εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καὶ τῶν γονέων ἀφιερωθῇ | τῇ εἰς Ὀκτωβρίου τοῦ αὐτοῦ (1837) σωτηρίου ἔτους. † ὁ Σταυρουπόλεως Κωνσταντῖνος | διὰ χειρὸς Φιλίππου Μοναχοῦ ζωγράφου».

433.— Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Φωτίου

«Φῶς δικαίοις διὰ παντός. καὶ παρὰ Κυρίου εὐρήσουσιν χάριν καὶ δόξαν». Παροιμ.

Σεῖο τύπον μορφῆς. Ἀγιώτατε Φώτιε. τόνδε | ὁ Σταυρουπόλεως ἄνθετο Ἀρχιεπίσκοπος | Κωνσταντῖνος ὁ σοὶ γ' ὕμνους συνθεῖς. ὁ Τυπάρχος | Τήνδε Μονὴν κοσμεῶν, δαίματ'ο τὴν σὺ πάλαι. | Ἀλλὰ, μάκαρ Τριᾶδος λάτρε, σῶζε Μονὴν τε πόλιν τε | πάντας τ' εὐσεβεῖας. τόν τε σὸν εἰδογράφον. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1849 Ἰουλίου 18. διὰ χειρὸς Ἀντωνίου ζωγράφου Ἱεροσολομίτου.

434.—'Υπὸ τὴν εἰκόνα ΜΡ ΘΒ Η ΠΑΥΣΩΛΥΠΗ (=ἡ παύουσα τὴν λύπην) ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς ἐπενδύσεως

«Εἰς μνημόσυνον τοῦ χῆ (χατζῆ) Νικολῆ καὶ χῆ (χατζῆ) Μαρίας καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων 1779».

435.—'Επὶ χρυσοῦφάντου ἐπιταφίου κρεμαμένον ἐπὶ τοῦ Μ. Τοίχου.

† Κλήμης ἡγούμενος τῆς Ἀγίας Τριαδὸς τῆς ἐν τῇ Χαλκῇ δι' ἰδίῳν ἐξόδων τὸ παρὸν τελέσας ἀφιέρωσεν ἐν τῇ αὐτοῦ μονῇ εἰς αἰδίου μνήμην αὐτοῦ. Πόνος μὲν Ἀλεξάνδρου ἐπιστάσις δι' Ἀεσποίνης Ἀργυραίας ἐν ἔτει χριστοῦ αψιδ (1714): Πατριρχεύοντος τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ ἐφορευόντων τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου, Ἡρακλείας Ἰωαννικίου, Νικομηδείας Φιλοθέου καὶ Φαναριοφρασάλων Κωνσταντίου ἐπισκευάσθη ὁ ἱερός οὗτος ἐπιτάφιος τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος αὐοῦ Δεκεμβρίου 50.

436.—'Υπὸ τὴν εἰκόνα τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ

«Δέχεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικολάου συμβίβας γονέων αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1783 χῆρ Κωνσταντίνου».

437.—"Οπισθεν τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Νικολάου

«Ἰωάσαφ Πατριάρχου ἐν τῷ ναῷ τοῦ μεγάλου Νικολάου ἐν τῷ Γραφίῳ

Δ. Χ. ἐν ἔτει 20 (7070=1362).

438.—'Επὶ τοῦ μαρμαρίνου φρέατος τῆς Σχολῆς.

οὕξουν τζαρσάτ | ἐγινεὶ Σαρὰφ χατζὶ Νικόλας Νὶν χαῖρκατιτὶρ καὶ | ὁ Θεὸς νὰ τὸν συχωρέσῃ | ἔτι 1792 Σεπτεμβρίου 23" (=Ὁ σαρὰφης χατζῆ Νικολῆς ἀπὸ τοῦ ἐγινεὶ ὁ διαμένων ἐν τῇ μεγάλῃ ἀγορᾷ).

Σκευοφυλάκιον. Πολύτιμα ἀληθῶς κειμήλια τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης καὶ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Ἱστορίας διαφυλάσσονται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς Θεολ. Σχολῆς τῆς Χάλκης, ὧν προέχουσι διὰ μαργάρων χρυσοκέντητος εἰκὼν τοῦ ἁγίου Στεφάνου (0,16×0,14) ἔργον λαμπρᾶς τέχνης, καὶ τεμάχιον τοῦ φοβεροῦ σχολιῶν Γρηγορίου τοῦ Ε', ὅπερ μετὰ τὴν ἱερουργίαν τῆς Ἀναστάσεως τῆς 10 Ἀπριλίου 1821 ἐχρησιμοποιήθη ἄνω εἰς τὴν θύραν τοῦ Πατριαρχείου, διὰ τὴν ἄλλην μυστικὴν ἱερουργίαν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους.

Β'. **Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου** (Ἐμπορικῆς Σχολῆς). Λόγου ἄξια αἱ ἐν τῷ ἀρχαίῳ τούτῳ τῆς Σχολῆς ραϊδίῳ εἰκόνες τοῦ ΙΧ. ἐπὶ θρόνου καὶ τὸ ἱερὸν τρίμμορφον εὗρεθὲν ἐν τῇ κρύπτῃ τοῦ Νάρθηκος.

439.—'Εν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἔργον περίπου τοῦ 1600 ἀναγινώσκομεν :

«Ω βασιλεῖα καλλιπαις. θεοῦ νόμφα μοι | ἄγνά. & χοροῖς εὐαγέεσσιν Ἀγγέλων οὐρανίων | Ἀμερίων πλεπόνων κεινῶς ἐνῆλασας φυλὰν | ἐξ ἑλῶς αἰθερέων

ἀμφιδάσασα ὕψος· τὸν | Παντογόνου αἰωνιοτόκου Βασιλῆος υἱέα παμ | με δέοντα
λόγον, κόσμου γενετήρα ἐκ κα | θαρῶν λαγόνων τέκες, ἀγνὰ φυλαχθεῖσα | χεῖρ
Κωνσταντείου Βυζαντείου.»⁽¹⁾

440.—Ἐπὶ τοῦ τάφου Μαριώρας τῆς κεντήτριας.

Δέμας καλύπτω συζύγου Φερζούλαχχ | τῆς Μαριώρας θυγατρὸς κλεινοῦ Κου-
ζῆ | Κινῶ δὲ πάντας τοὺς ὀρώντας ἐνθάδε | Θεῷ εὐχέσθαι ἵνα παράσχῃ λύσιν |
αἴψῃ (1738) Αὐγουστου 15». ⁽²⁾

Ἐνταῦθα εἶδομεν καὶ σταυροφόρον κιορίσκον Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ προσε-
χόμενον ἐξ ἀρχαίου χριστιαν. ραοῦ, ὃς χρησιμεύει ἤδη ὡς βάσις τῆς ἀγίας
τραπέζης ⁽³⁾.

Τὶ δὲ περὶ τῶν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ θεραπευομένων Μουσῶν γὰ εἴπω-
μεν; Ἐκεῖ ἀνθαμιλλᾷται ἡ σεμνὴ ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας πρὸς τὸν κερδῶον
Ἑρμῆν, ὃς στρέφων τὸ κηρύκειον αὐτοῦ καὶ τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν βλέπων
λέγει ἡ εὐτυχία καὶ εὐδαιμονία ἐνὸς τόπου ὁ χ ρ υ σ ὁ ς καὶ ὁ ἄ ρ γ ν ρ ο ς,
ἀντιφθέγγεται δὲ ἡ Θεολογικὴ Σχολή, «ὡ ς ο ὗ δ ἐ ν τ ὃ χ ρ ῆ μ α, ἄν μὴ
δ π ἄ ρ χ ο υ σ ι ἡ θ ι κ ἂ ἰ δ ε ῶ δ ῃ».

Καὶ ἀληθῶς ὁ συνδυασμὸς τῶν² σχολῶν τῶν δύο σχολῶν ἀποτελεῖ τὴν
εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν ἐνὸς τόπου.

Περὶ δὲ τῶν φυσικῶν καλλωνῶν τῆς νήσου καὶ μάλιστα τοῦ πρὸ τῆς Ἑμ-
πορικῆς σχολῆς δάσους, τῶν πέριξ τοπείων καὶ τῶν θαλασσῶν τί δυνάμεθα
περὶ ἡμεῖς γὰ εἴπωμεν; Ὅσον ὠραιότερα τὰ μέρη ταῦτα, τόσον βαθντέραν
αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν τὴν λέπην, δοντικῶ πενθίμῳ πέπλῳ, τὴν ἐκεῖ φύσιν διο-
ρῶντες κεκαλυμμένην!

ΝΗCOC ANTIΓONH

ΜΕΘΟΔΙΟΣ Ο ΖΩΘΑΠΤΟΣ

Ἐκ Χάλκης τῇ 29 Σεπτεμβρίου 1902 ἐπεσεφόβημεν μετὰ τοῦ καθηγητοῦ
κ. Κομνηνοῦ τὸν ἐν τῇ Ἀντιγόρῃ ραδὸν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, ὅπου ὁ λάκκος ἡ
μᾶλλον ὁ τάφος, ἐν ᾧ μετὰ δύο ληιστῶν ἐνεκλείσθη ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος ὁ
διὰ τοῦτο καὶ ζώθαπτος καλούμενος. Ὁ χῶρος οὗτος (3,65×1,80) κεῖται ἐπὶ

⁽¹⁾ Περὶ Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἑλλήν. Ἑμπορ. Σχολὴ ὑπὸ Ξ. Μόγε ἐν Κων/πόλει 1875 σ. 44.

⁽²⁾ Περὶ Ἡ ἐν Χάλκῃ Ἑλλήν. Ἑμπορ. Σχολὴ ὑπὸ Ξ. Μόγε Κων/π. 1875 σ. 70.

⁽³⁾ Λαμπρὰς περὶ τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς Μονῆς τῆς Θεοτόκου παρατηρήσεις καὶ προσθή-
κας ἀνεκοίνωσε καὶ ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Σιδερίδης ἐν τῷ Ἑλλήν. Φιλολ. Συλλόγῳ. Τόμ.
ΚΘ σελ. 121, πρὸς τοῦτους δὲ Βυζαντιολογαῖος ὁ Κοντινουμουσιανὸς: Ὑπόμνημα ἱστορικῶν
τῆς κατὰ Χάλκην Μονῆς τῆς Θεοτόκου 1846, ὁ Γεδεὼν «Ἑκκλήρ. Ἀλήθεια» φύλλ.
44—47 τοῦ 1902 καὶ ἄλλοι.

τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, εἰς ὃν καταβαίνομεν διὰ 2 σειρῶν κλιμάκων· τὸ ὕψος τοῦτου περίπου ἐστὶ 2,50 γ. μ. Ἀπὸ τοῦ ἱστορικωτάτου τοῦτου λάκκου ἐλάβομεν πλίνθον, ἣν κατεθέσαμεν ἐν τῷ Χριστ. Μουσείῳ ἐπ' ἀριθ. 3,318.

Ἀναχώρησις ἐκ ΚΠ.

Τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1902 ἀπήγαμεν ἐκ ΚΠ⁽¹⁾ βαρεῖαν τὴν καρδίαν ἔχοντες,

(¹) Πρὶν ἤδη ἀπάρωμεν τοῦ Βυζαντίου μακρὰς ἐνέχοντες συνεντεύξεις μετὰ τῆς Α. Π. Ἰωαννίμου τοῦ Γ'. Παρακαλέσαμεν αὐτὸν ὅπως ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῆς Μ. Πρωτοσυγγέλλας εἰκόνας δυτ. τέχνης, καὶ τοῦτο ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον τηρῇ ἀμύγη τὸν ἑαυτοῦ Βυζαντινὸν τύπον, οὗ ἐστὶ Π η γ ῆ καὶ Ἑ σ τ ι α' συνεστήσαμεν ὅπως ἀπαλειφθῶσι ἀπὸ τοῦ Πατριαρχ. Ναοῦ αἱ ἀσχημίζονσαι τὸν Ναὸν 48 εἰκόνας τῆς Δημοκρατίας· ὁ ἀναρχος Πατὴρ, ἡρηροθέτημα ἐν τῷ νεκροταφείῳ τοῦ Σταυροδρομίου, παριστῶν, ὡς εἶπομεν, Βάκχον μᾶλλον ἢ τὸν ἀναρχον Πατὴρα. Ἀνεγέρομεν ὅτι πολλὴν ἐντύπωσιν προῦξένησεν ἡμῖν, ὅτι ἐν καιρῷ τῆς Θ. Λειτουργίας, ὅτε ὁ Πατριάρχης ἵσταται ἐπὶ τοῦ θρόνου οὐχὶ λειτουργῶν ἀλλὰ χοροστατῶν(¹) οἱ περὶ αὐτὸν διελιγγεῖσιν τὸν Πατριάρχην Διάκονοι, οἱ λαμπραδοῦχοι καθῶς καὶ ὁ κρατὼν τὸ διβάμβουλον Προμηκήριος οὐδεμίαν προσοχὴν δίδουσι εἰς τὰ τελούμενα ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ, εἴτε τὰ ἄγια ἐξέρχονται, εἴτε ψάλλεται τὸ «Σὲ ὑμνοῦμεν» ἢ ἐκφωνεῖται τὸ «Μετὰ θόβου Θεοῦ κλ.», εἰς μόνον τὸν Πατριάρχην προσέχοντες, ὅστις γνωστὸν ἄλλως ὅτι ἀναγνωσκῶν τὰς εὐχὰς τῆς Μεταλήψεως δὲν παραλείπει νὰ ὀνομάξῃ ἑαυτὸν ἀμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλον τοῦ Κυρίου, ἡδύνατο ὅπως τοῦτο νὰ συγκεκριασθῇ πως καὶ νὰ μὴ γίνηται τόσον κατασφαιρὴς ἡ ἀδιαφορία τῶν περὶ τὸν Πατριάρχην, πρὸς τὰ ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ τελούμενα.

Ἀνεγέρομεν ὅτι δὲν ἐπάρχει ἀμυβολία, ὅτι ἐν τῷ Χρονοβικῷ ἔμνηφ ὁρθῇ γραφῇ εἶναι «πᾶσαν τὴν βιωτικὴν», ὅτι οὕτως ὄχι μόνον μετέφρασαν κατὰ τὸν Θ', αἰῶνα οἱ Ρώσοι (βλ. ἀπομνημονεύματα, νῦν τι (=τὴν) ζικέσκομε), ἀλλ' οὕτως ἔχουσι καὶ τὰ χειρόγραφα καὶ εἴη πλέον οὕτως γέγραπται τυπωμένον εἰς τὰ ἀρχαῖα Εὐχολόγια, ὡς τοῦ Ναθαναήλου. (Περὶ τοῦτον ἰδὲ μακρὰν ἡμῶν διατριβὴν ἐν «Ἀναπλάσει» 15 Νοεμβρίου καὶ 1 Δεκεμβρίου 1893).

Συνεστήσαμεν, εἰ δυνατόν, τὴν περιουσιολογὴν πολλῶν ἀρχαίων ἀντικειμένων καὶ εἰκότων, ὥς ἔδωκεν ἐν ΚΠ, καὶ τὴν ἐκ τῶν διαφόρων Σκευοφυλακείων (Πατριαρχεῖον, Χαλκῆς κλ.) ἰδρῶσαν μεγάλου Χριστ. Μουσείου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ἀνεγέρομεν ὅτι διεμαρτυρήθημεν κατὰ τῆς ἐν τῇ Ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι καταστροφῆς τῶν τίτλων τῶν Ἀρχιεπισκοπῶν, ἐπιδύοντες ἰδίον ἐκ δέκα κεφαλαίων ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον. καὶ ὅτι ἐκ τῆς διαφοράς ταύτης βαρὺ πλῆγμα καὶ μέγα χάος ἡνεύχθη μεταξὺ τῶν Πατριαρχείων καὶ τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἡθικὴν ζημίαν μόνον τῆς Πρωτοπόρου Ὁρθοδόξου Ἑλλήν. Ἐκκλησίας, ἥτις οὐχὶ εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε ἐθέσπισε τὰς ἱερὰς διαβαθμίσεις καὶ τὰ καλλιστεῖα τοῦ Κλήρου, καὶ ὅτι ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησ. τῆς Ἑλλάδος ὥφειλεν ἀνθροεῖ νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν κατάστροφον ταύτην ἐπικαλουμένη καὶ ἀναφερομένη εἰς

(¹) Λεπτορὸν ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις δημοσιογραφία ἀγνοοῦσα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν γλῶσσαν, ἀελοτε, καὶ ὅταν ὁ Ἀρχιερεὺς λειτουργῇ, ἀναφέρει ὅτι ὁ αὐδὲ Ἀρχιερεὺς ἐχοροστατήσεν ἀπὸ ταῦ ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν. Ἐνῷ τὸ χοροστατεῖν σημαίνει ἵστασθαι ἀπλῶς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἢ παρορθοῦτον, χωρὶς οὐδόλως νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θ. Λειτουργίας.

ἐφ' οἷς εἶδομεν καὶ ἠκούσαμεν, σμικρὰν τινα ἀνακοίνωσιν ἔχοντες τὴν ἐκ τῶν ἡμετέρων σπουδῶν ἡμῶν προσγινομένην. (¹)

Ἀπαίροντες, καὶ πάλιν τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ τὰ βλέμματα εἰς ἓν σημεῖον συνεκεντρώσαμεν, ὅπερ ἡδὴ ἐννοοῦσιν οἱ ἀναγνώσται.

Ἀπὸ τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἰωνία», τὸ τελευταῖον, τὸν περίκλυτον τοῦτον Ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐφωτογραφήσαμεν καὶ πρὸς ὃν ἀποτεινόμενοι, ὦ ἁγία Σοφία μου, ἐλέγομεν, Τρίτῃ, ἔπεσες, Τρίτῃ σὲ ἀποχαιρετῶ καὶ φεύγω· σοὶ

τοὺς ὄρους τοῦ τόμου τῆς Μ. Ἐκκλησίας. Εἰς παρατήρησιν δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχοῦ ποῦ ἀποδοτέον, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἑλλάδος εἰσὶν ἀνίσχυροι εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἑκάστοτε δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, ἡμεῖς νομίζομεν, εἰπομεν, ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, ἥτις δυστυχῶς ἀπερρόφησε πᾶσαν τὴν δύναμιν καὶ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνεφέραμεν δὲ ὡς παράδειγμα, ὅτι ἐνφ' οἱ νόμοι ἀναφέρουσιν ὅτι διὰ πᾶσαν μεταβολὴν τῶν τῆς Ἐκκλησίας γνωμοδοτεῖ πρῶτον ἡ Ἱ. Σύνοδος καὶ εἴτα νομοθετεῖ ἡ Πολιτεία, διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ τίτλου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρῶτον ἐνομοθέτησεν ἡ Πολιτεία, εἴτα δὲ προσκληθεῖσα ἐγνωμοδότησεν ἡ Ἐκκλησία, προχρονολογήσασα κατ' ἀπαίτησιν τὴν γνωμοδότησιν αὐτῆς ὅπως μὴ φανῇ ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς (Εὐταξίας δ' ἦν τότε) παρανομῶν καὶ μὴ σεβόμενος τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πειθρίως οἱ τότε Συνοδικοὶ ἔπραξαν! Π ρ ο κ ό π ι ο ς Οἰκονομίδης πρόεδρος, ὁ Μαντινείας Βίμπιος, ὁ Τρίκκης Π ρ ο κ ό π ι ο ς. Διὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους ἀνεφέραμεν, ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἡ στενοτέρα σύσφιγξις τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, μάλιστα ὅταν ἐπὶ καθαρῶς Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων αὗται καταπίεζονται ὑπὸ τῶν ἰδίων Κυβερνήσεων· πλὴν δὲ τούτου, θὰ ἡδύνατο ἐκ τῆς στενοτέρας ταύτης σχέσεως νὰ γνωρίζωσιν αἱ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι τοὺς ἐσωτερικοὺς λόγους, ὧν ἐνεκα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προβαίνει εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διάταξιν, καὶ ὅτι αἱ μὴ συμμεριζόμεναι τὰς ἀποφάσεις τῆς Μ. Ἐκκλησίας δὲν δύνανται νὰ ὀρθοτομῶσι τὸν λόγον τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τοῦτο ἡ Α. Π. εἶπεν ὅτι διὰ τοῦτο νομίζει, ὅτι ἑκάστη Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία ἔπρεπε ἰσως νὰ εἶχεν ἀνὰ ἓνα ἀντιπρόσωπον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τὸ εἶδος ἀπεσταλμένου (legatus). Εἰς τοῦτο εὐλαβῶς ἀντιπαρετηρήσαμεν, ὅτι καλὸν τοῦτο, ἀλλ' ἡ παρουσία Λεγάτου ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἰσως διὰ τὰς νῦν καιρικὰς περιστάσεις θὰ εἶχε καὶ τὸ μὴ ἐν γένει ἐπωφελεῖς. Ἀνεφέραμεν πρὸς τοῦτοις ἂν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ, εἰς ὅσους τῶν Ἀρχιερέων θέλουσιν, ὁ ἔργαμος βίος, ὡς τοῦτο μέχρι τοῦ Ζ' αἰῶνος ἐγένετο. (ποβ. ΣΤ' Οἰκον. Συνόδ. 691, κανὼν ΙΒ'). Ἐπιτραπῇ δὲ ὁ β' γάμος εἰς τοὺς ἄγαν νέους νέους χρηρῆστας, καὶ τοῦτο πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἡθικοῦ βίου τοῦ κλήρου. Ὡσαύτως, ἂν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν, ἀδελφὲ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐσυντομεύοντο αἱ νηστεῖαι καὶ αἱ ἀκολουθίαι τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν πόλεων.

Ταῦτα καὶ ἄλλα ἦσαν τὰ θέματα, ἃ τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1902 μετὰ τῆς Α. Π. ἀνεκινήσαμεν, μεθ' ὃ εὐλαβῶς τὴν ἐκρὰν δεξιὰν τῆς Α. Π. ἀσπασθέντες, καὶ τὰς ἐκρὰς αὐτῆς ἐδεξάμεθα ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ ἴδια.

(¹) Τὸς ὁ θόρυβος, ὁ σμυρμηδὺς καὶ σερφετὸς τῶν ἐν ΚΠ. διαφόρων λαῶν, δυσκόλως οὕτως περιγράφεται.

Τοῦτο μόνον συνιτωμέν τῷ συναδέλφῳ ἀρχαιολογοῦντι ὅτι πᾶσα προσοχὴ δέον νὰ καταβάλ-

ἐναποθέτω ἀκόμη μακρόθεν ἐν ἄγιον φίλημα, πέρω μαζί μου ὥς τι φνύα-
κτήριοι χόρτα φνύμενα κατὰ γῆς περὶ τὰ τεῖχη σου· προχθές ὑπὸ τὸν θόλον
Σου ἀπήγγειλα τὸ «Φ ὦς ἰ λ α ῤ ὀ ν» καὶ σήμερον τὸ «Μ ο ν ο γ ε ν ἦ ς
Υ ἱ ὶ δ ς καὶ Λ ὀ γ ο ς τ ο Ὑ Θε ο Ὑ ἀ θ ἰ ἄ ν α τ ο ς ὑ π ἄ ρ χ ω ν»·
κλαίων, κλαίων κλαίων σὲ ἀποχαιρετῶ. Εἰς τὸ παράλιον ἀκριβῶς ὀπισθεν
Σου πρὸς Ἀ ὑ ψ οῦ ται εἰς μέγας Τουρκικὸς φάρος, ὅστις νεκρικὴ μοὶ φαίνε-
ται λαμπὰς ἀνημμένη ὀπισθεν τῆς νεκρᾶς κεφαλῆς σου! Ἡ ΚΠ δὲν εἶναι
πλέον δι' ἐσὲ ἢ πλήρης ζωῆς Πόλις, εἶναι ὁ νεκρικὸς οἶονεὶ ὀκρίβας, ἐφ' οὗ
κεῖται ἐπνώπιον, ἀλλ' οὐχὶ νεκρά. Βαθειὰ πολὺ βαθειά, ἀκούω τοὺς
παλμούς σου. καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ μαρμαρωμένον σου ἱερέως. Αὗται αἱ ἀπό-
κρυφοὶ τοῦ Θεοῦ βουλήσεις!

ΜΑΡΜΑΡΑΣ — ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ

ΚΑΛΛΙΠΟΛΙΣ—ΛΑΜΨΑΚΟΣ

Ἐκεῖθεν δὲ διὰ τῆς θαλάσσης τοῦ Μαρμαρᾶ, ὅπου ἡ λαϊκὴ παράδοσις λέγει
ὅτι ἐβυθίσθη ἡ ἁγία τράπεζα τοῦ Ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐπὶ τῆς ἀλώσεως

λήται ὅπως μὴ βλέπωσιν οἱ κρατοῦντες βιβλία, μέτρα, πυξίδας, φωτογραφικὰς μηχανάς, τσί-
ποδας ἢ ἄλλα τοιαῦτα ἐργαλεῖα, καθόσον ταῦτα ἀντίκεινται εἰς τὰς ἰδ' αὐτῶν παραδόσεις
καὶ συνθήκας τοῦ βίου.

Ἀξίωμα. Εἰ δυνατόν νὰ ἀρχαιολογῇ τις μόνον βλέπων, οὐδὲν μετρῶν, οὐδὲν ἀναγινώσκων
οὐδὲν σημειῶν ἢ γράφων. Δὲν θὰ λησμονήσωμ' ἂν ποτε, ὅτι ἐξ Αἴνου ἐπιστρέφοντες εἰς Αε-
δεαγάς, καὶ κρατοῦντες ἐν χερσὶ τὰς σημειώσεις ἡμῶν αὐθωρὶ ὠδηγήθημεν εἰς τὴν Ἀου-
τομίαν, ἥτις ἐξήλεγξε τί γράφομεν καὶ τί σημειοῦμεν.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἡ φωτογραφικὴ μηχανὴ ἡμῶν ἐξελήφθη ὡς ἐνέχουσα ἐμπροστικὰς ὕλας.
Καὶ ἐτι πλέον, ἐν Βερολίῳ ἐρωτῶντες τίνα εἰσὶ τὰ ἔγγιστα ἐπένεια, (δι' ὧν ὁ Παῦλος ἀνεχώρησε
δι' Ἀθήνας), ἐγενόμεθα προσεκτικοὶ δημοσίᾳ νὰ μὴ ζητῶμεν πληροφορίας τοιαύτας, ὡς δυναμένας
νὰ διεγείρουν ἐποψίας· ὡσαύτως ἐν Βερολίῳ ἐπιθυμοῦντες νὰ καταμετρήσωμεν ἡρεπωμέναν
Ναόν, παρεκλήθημεν νὰ μὴ πράξωμεν τοῦτο, ἐκτιθέντες εἰς κίνδυνον τοὺς συνοδοὺς ἡμῶν κλπ.
Δὲν εἶναι δὲ μόνον δυσχερὲς ἢ εἰς Τουρκικοὺς λιμένας καὶ τόπους ἀποβίβασις, ἀλλὰ ὡσαύτως
δυσχερὲς καὶ μετ' αἰσθητῆς ἐξελέγξεως ἢ ἀναχώρησις. Ποία δὲ ἡ ἄτακτος κίνησις, ἡ βία καὶ
ὁ συνωστισμὸς τῶν ἐξ ἐνὸς καὶ μόνον σημείου τοῦ λιμένος τῆς ΚΠ. ἀναγκαστικῶς ἐποχρεω-
μένων ν' ἀναχωρῶσι ταξιδιωτῶν δύναται νὰ ἐποδείξῃ καὶ τὸ ἀποτεῖον, ὅπερ δὲν λησμονῶ, πῶς
ἀναχωρῶν διὰ Πειραιᾶ πρὸς οἰκίην ἐγενήθη Ταρούλα Μαρῖνον.

Ὁ ἐπὶ τῶν διαβατηρίων Τοῦρκος ἐπάλληλος ἔδωκε ἕνον διαβατήριον εἰς τὸν συνοδευόντά

ὑπὸ τῶν Αατίνων ⁽¹⁾ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν Ἑ λ λ ή σ π ο ν τ ο ν, ἐνθα ἡ Καλ-
λί π ο λ ι ς, ὡς νύμφη ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Αἰγιαλοῦ καθημένη, ἐπιχαρίτως
οὕτως εἰπεῖν δείκνυσιν τὸ στόμιον, εἰς ὃ εἰσερχόμενοι εὐρίσκομεν τὴν πόλιν τὴν
μεγάλην. Ἀπέναντι τῆς Καλλιπόλεως νωχελῶς ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἐφαπλοῦται
ἡ ἀρχαία Λ ά μ ψ α κ ο ς.

ΜΑΔΥΤΟΣ—ΑΒΥΔΟΣ—ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΑ

Μάδυτος ἡ εὐάνδρος εἰς νέους ἐπιστήμονας καὶ ἄνδρας ἀγρειωμένους εἰς
τὰ ὑψηλὰ ἀξιώματα τῆς Ἐκκλησίας. Αἶαν γραφικὸν τὸ θέαμα τῶν ἐπὶ τῆς
παραλίας καὶ ὑψηλότερον ἐκεῖ παραιτιαγμένων ἀνεμομύλων.

Ἡ πόλις, ὡς ἐπληροφορήθημεν, ἔχει ἐν ὅλῳ 7 Ἐκκλησίας. ⁽²⁾

Ἐπὶ τῆς ἀπέναντι αὐτῆς παραλίας τῆς Μαδύτου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις
τῆς Ἀβύδου, ἐφ' ἧς νῦν τὰ ὄχυρὰ τῆς ὁμόρου ἐπικρατείας φρούρια, παρ' ἧ
ἐπὶ τοῦ στομίου τοῦ Ἑλλησπόντιου ἡ πόλις τῶν Δαρδανελλίων, ἐνθα τῇ 3
Ἰουλ. 1902 ἐξεληθόντες ἐπεσκέφθημεν τὸν Μητροπολιτικὸν Νεὸν τῆς
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ τῆς Ἑλ-
λάδος Προξένου κ. Σπεράντισα.

435.—Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπρο | βλήτου Μητροπολίτου
Ἀγίου Κυζίκου Κυρίου Ἀγαπίου Γρηγόρη τοῦ ἐκ Σίφνου | ψκοδομήθη ἐκ βά-
θρων ὁ πάνσεπτος οὗτος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν | Θεοτόκου ἐπιμε-
λεῖα μὲν τῆς αὐτοῦ πανιερότητος τοῦ πανοσιολογιωτάτου Κυρίου Ἀνθίμου
Γρη | γόρη καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυρ Θεοδοσίου, δαπάνη δὲ καὶ συνδρομῇ
τῶν εὐσεβῶν χριστι | ανῶν Κάστρων καὶ τῆς λοιπῆς ἱεραρχίας Κυζίκου ὄντος
Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ τιμιωτάτου | Χατζῆ Κυρ Ἀνδρέου καὶ ἐπιστάτου ἀμέσως
τοῦ χρησιμωτάτου χατζῆ κυρ Ρίγα τῶν ἀπὸ Μαδίτου ἐνταῖ σωτηρίῳ ἀψ' ἱγ.
(1793) Δ. Κ. Α. Ἰνδικτῶνος ιδ.)

με Ἑλλῆνα καββάσιν καὶ οὕτως, ἐνῶ ἐζητούμην Λαμπάκης ὅπως εἰσέλθω εἰς τὴν λέμβον,
εὐρισκόμην Ταρούλα, εὐτυχῶς ταχέως ἀνευρέθη τὸ ἰδικόν μου καὶ οὕτως ἐπανήλθον εἰς τὰ ἴδια.

Καὶ ταῦτα μὲν διενεργοῦντο πρὸ τοῦ Συντάγματος, ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι πολλὰ τούτων
χαίρει εἰς τὰ ἐκπολιτιστικὰ φῶτα τῶν Νεοτούρκων διωρθώθησαν.

⁽¹⁾ Πρβλ. Κων/πολις Βυζαντίου, τόμ. Α' σελ. 490.

⁽²⁾ Ἀξιόλογον περὶ Μαδύτου μονογραφίαν ἐξέδωκεν ὡς φοιτητῆς ὁ κ. Χ. Α. Παπαδό-
πουλος, ἐν Ἀθήναις 1890.

436.— Ἐπὶ χριστ. μεσσοθυρίου ($1,20 \times 0,37$) ἀναγινώσκομεν διὰ Ρωμαϊκῶν χαρακτήρων τὴν λέξιν ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑΙΣ

437.— Ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου

† ἱδρύται τῇ δαπάνῃ καὶ συνδρομῇ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐν ἔτει σωτη-
ρίῳ 1864 Μαΐου 14.

Ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου.

IC XC	} ἀπλῶς· ἀνάξια λόγον ἔργα συγχρόνου τέχνης.
MP Θ8	

438.— Ἐπὶ ἀργυρεπενδύτου μικρᾶς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου.

ΔΙC'ΕΠΙ	OCXHC
	OK X

Ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἐκκλησίας ἐν χειμῶνι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς ἀναβαί-
νουσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀγίας τραπέζης, οἱ ἐπὶ ἱκανὸν διακόπτονται
αἱ ἱερουργαὶ τῶν Χριστιανῶν, ἀναμενόντων τὰ ἀποσυρθῶσι τὰ ὕδατα. Δόξα
καὶ τιμὴ εἰς τὸν ἅγιον Σκενοφύλακα Εὐθύμιον, διὰ τὸ ΕΥΘΥΜΙΟΝ ἦτοι
τὸ Παρθεναγωγεῖον, ὅπερ μεγαλοπρεπῶς ἐν ἀρχαίῳ Ἑλλήν. ὀνύμφῳ ἤγειρε
πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν κορασίων τῶν συμπατριωτῶν του!

Ταῦτα τὰ εὐγενῆ τηλεβόλα καὶ οἱ φάροι τῆς ἡμετέρας φυλῆς. Ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ τούτου συμπολίτου ἀναμένουσιν οἱ κάτοικοι καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τοῦ
Ναοῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐν χειμῶνι πλημμυρῶν.

ΙΛΙΟΝ — ΜΙΤΥΛΗΝΗ

Εἶτα τῇ 1 μ. μ. τῶν Δαρδανελλίων ἐξεληθόντες, ἀριστερᾷ μὲν εἶχομεν τὸ
Ἴλιον, ἐνθα ὁ Παῦλος εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Μακεδόνης λέγοντος «Δ ι α β ἄ ς
ε ἰ ς Μ α κ ε δ ο ν ῖ α ν β ο ῖ ῃ θ η σ ο ν ἡ μ ῖ ν» (Πράξ. ις'. 9), δεξιᾷ μα-
κρόθεν τὸν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου λαμπρῶς φαινόμενον κολοσοδὸν τοῦ
Ἄθω. Τῇ 10 δὲ τῆς νυκτὸς ἀφίχθημεν εἰς Μιτυλήνην, πολλὰ οὐχὶ ἀνωφε-
λῶς περὶ τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας μετὰ τοῦ ἐκεῖ Προξένου συνομιλήσαντες.
Ὁρθριοὶ δὲ τὸ πρῶτον (6 π. μ.) τῇ 4ῃ Ὀκτωβρ. εἶδομεν τὴν ὥραιαν νύμφην
τῆς Ἰωνίας τὴν μετὰ τοσοῦτον Ἀσιατικοῦ μεγαλείου νωχελῶς ἐπὶ τοῦ αἰγια-
λοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ὑπεράνω λόφων ἐφαπλουμένην, μεθ' ἧς τοσοῦτοι δεσμοὶ
ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἡμᾶς συνέδεσαν.

Αὐθιγρὴ δὲ ἐξεληθόντες ἐπεσκέφθημεν τὴν ἁγίαν Φωτεινὴν καὶ τὸν ἅγιον
Γεώργιον τὰ ἐν τοῖς Ναοῖς τούτοις καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς ἐπιγραφὰς σπονδάσαν-
τες καὶ ἀντιγράφαντες, περὶ ὧν ἐκτενῶς ἰδὲ ἐν τῇ συγγραφῇ ἡμῶν τῶν
Ἐπὶ Ἀστέρων τῆς Ἀποκαλύψεως.

Τῇ 5 Ὀκτωβρ. 5 μ. μ. ἐκ Σμύρνης ἀναχωρήσαντες τῷ Θεῷ δίδοντες
δόξαν, 4 μ. μ. τῆς ἐπιούσης ἀφίχθημεν εἰς τὰ ἴδια.